

Lapsiperheköyhyys

Perheiden kokemuksia köyhyysrajalla elämisestä ja kirkon roolista avunantajana

LAB-ammattikorkeakoulu

Sosionomi (AMK)

2023

Sara Turunen

Tiivistelmä

Tekijä(t) Sara Turunen	Julkaisun laji Opinnäytetyö, AMK Sivumäärä 46+13	Valmistumisaika 2023
Työn nimi Lapsiperheköyhyys Perheiden kokemuksia köyhyysrajalla elämisestä ja kirkon roolista avunantajana		
Tutkinto ja koulutusala Sosionomi (AMK)		
Toimeksiantajaorganisaatio (jos opinnäytetyöllä on toimeksiantaja) Taipaleen Seurakunta		
Tiivistelmä <p>Lapsiperheköyhyys koskettaa suurta osaa suomalaisista perheistä. Vähävaraisuus ei pelkää rajoita perheiden mahdollisuutta toimia ympäristössään yhdenvertaisesti, vaan se myös syrjäyttää ja aiheuttaa inhimillistä hätää sekä kärsimystä kokijoilleen. Köyhyyden vaikutukset ovat kauaskantoisia ja kasautuvia. Hyvinvoinnin ja elämänlaadun kokemukset näyttäytyvät vähävaraisissa lapsiperheissä heikompina kuin muissa perheissä keskimäärin.</p> <p>Tämän opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää vähävaraisten perheiden kokemuksia köyhyydestä ja erityisesti sitä, millaisia erityispiirteitä kokemuksiin liittyy. Opinnäytetyö tuottaa tietoa myös siitä, millainen rooli kolmannen sektorin toimijalla, etenkin seurakunnalla on perheiden köyhyyskokemusten lieventämisessä. Opinnäytetyö toteutettiin laadullisena, kvalitatiivisena tutkimuksena yhteistyössä Taipaleen seurakunnan kanssa. Tietoa kerättiin puolistrukturoidun kyselylomakkeen avulla Webropol-kyselynä. Kyselystä muodostunut aineisto analysoitiin induktiivisella sisällönanalyysillä hyödyntäen teemoittelua.</p> <p>Opinnäytetyön tuloksista selviää, että köyhyyskokemukset ovat perheille hyvin merkittäviä, monelle elämän osa-alueelle liittyviä. Köyhyyden negatiivisista ja leimaavista vaikutuksista huolimatta, perheillä oli paljon arkielämän selviytymistä kannattelevia voimavaroja sekä resilienssiä. Vähävaraisuus vahvisti perheiden kestävän kehityksen näkökulmaa, joka jatkui usein vielä kohentuneen taloudellisen tilanteen jälkeenkin. Seurakunnan rooli näyttäytyi perheille paitsi turvana myös toivon ja tulevaisuuden näkökulmina. Seurakunta kutsui osaksi yhdenvertaista yhteisöä, jossa korostui ihmisyyys sekä inhimillinen kohtaaminen.</p>		
Asiasanat Lapsiperheköyhyys, hyvinvointi, elämänlaatu, voimavarat		

Abstract

Author(s) Sara Turunen	Type of Publication Thesis, UAS	Published 2023
	Number of Pages 46+13	
Title of Publication Poverty of Families with Children Families' experiences of living on the poverty line and the role of the church as a helper		
Degree, Field of Study Bachelor of Social Services		
Organisation of the client (if the thesis work is commissioned by another party) Taipale Congregation		
Abstract <p>Poverty of Families with Children affects a large part of Finnish families. Poverty not only limits the ability of families to function equally in their environment, but it also displaces and causes human distress and suffering for those who experience it. The effects of poverty are far-reaching and accumulative. Experiences of well-being and quality of life are weaker in low-income families with children than in other families on average.</p> <p>The purpose of this thesis was to find out the experiences of low-income families about poverty and its special features. The thesis also produces information about what kind of role the third sector operator, especially the church, has in mitigating the poverty experiences of families. The thesis was done as a qualitative study in cooperation with Taipale congregation. Data were collected using a semi-structured questionnaire as the Webropol survey. The data obtained from the survey has been analyzed with inductive content analysis using thematization.</p> <p>The results of the thesis reveal that poverty experiences are very significant for families, related to many aspects of life. Despite the negative and stigmatizing effects of poverty, the families had a lot of resources and resilience supporting the survival of everyday life. Poverty also strengthened the perspective of sustainable development of families, which often continued even after the economic situation had improved. The role of the congregation appeared to the families not only as security, but also as a perspective of hope and the future. The congregation invited to be part of an equal community, where humanity and human encounter were emphasized.</p>		
Keywords Child Family poverty, Well-being, Quality of life, Resources		

Sisällys

1	Johdanto.....	1
1.1	Toimintaympäristön kuvaus	2
1.2	Tavoite ja tarkoitus.....	3
2	Tietoperusta.....	4
2.1	Lapsiperheköyhyys	4
2.2	Osallisuus	4
2.3	Hyvinvointi	4
2.4	Eriarvoisuus.....	5
2.5	Aikaisemmat tutkimukset lapsiperheköyhyydestä	5
2.6	Erik Allardtin hyvinvointimalli nykyajassa	6
2.7	Therbornin eriarvoisuusteoria	8
2.8	Kirkon rooli köyhien auttajana.....	9
3	Opinnäytetyön toteuttaminen ja menetelmät.....	11
3.1	Laadullinen, kvalitatiivinen tutkimus	11
3.2	Puolistrukturoitu kyselylomake.....	11
3.3	Induktiivinen sisällönanalyysi	12
3.4	Teemoittelu.....	13
4	Eettiset näkökulmat ja luotettavuus.....	14
5	Opinnäytetyön tulokset	15
5.1	Tutkimustulosten teemoittelu	15
5.2	Lapsiperheköyhyyden erityispiirteet vanhempien kertomana	16
5.3	Seurakunnan rooli köyhyyden lieventäjänä	26
5.4	Tutkimustulosten luotettavuus	34
6	Yhteenveto	37
6.1	Johtopäätökset	37
6.2	Pohdinta	38
6.3	Jatkotutkimusaiheet.....	39
	Lähteet	41

Liitteet

Liite 1. Saatekirje

Liite 2. Tutkimuslupapäätös

Liite 3. Tutkimuskysymykset

Liite 4. Tietosuojailmoitus

Liite 5. Analyysipolku 1

Liite 6. Analyysipolku 2

1 Johdanto

Lapsiperheköyhyys koskettaa yhä useampaa suomalaisperhettä. Pienituloisissa perheissä eli 121 800 lasta vuonna 2021. Pelkästään perusturvan varassa eläviä lapsia oli samana vuonna 5 % koko väestöstä. (Tilastokeskus 2023.) Lapsiperheköyhyyttä sekä vanhempien kokemuksia köyhyydestä on tutkittu jokseenkin runsaasti ja pitkäjänteisesti vuosikymmenien ajan (Karvonen & Salmi 2016). Köyhyys on liitetty lähes poikkeuksetta heikkoon sosioekonomiseen asemaan, heikompaan terveydentilaan, osattomuuden sekä arvottomuuden kokemuksiin. Sen on todettu myös kasautuvan ja ylisukupolvittuvan tietyille ryhmille, joissa köyhyys elää yli ikäpolvien, häpeän ja näkymättömyyden kokemuksina. Erilaiset instituutiot eivät aina takaa ihmisarvoa tai poista köyhyyttä kokonaan, mutta ne voivat luoda suojaavia rakenteita sille, että jokainen ihminen tulee kohdatuksi oikeudenmukaisesti sekä yhdenvertaisesti. (Isola & Siukola 2017.)

Suomessa köyhyys on pääosin suhteellista, joka tarkoittaa sitä, että köyhyys osoittautuu huono-osaisuutena verrattuna muun väestön elintasoon. On otettava huomioon, ettei köyhyys suomessa rajoitu vain taloudellisten resurssien puutteeseen, vaan se on huomattavasti monisyisempi käsite, joka ulottuu useammalle elämän osa-alueelle, jolloin sitä voidaan tarkastella monesta eri näkökulmasta, monien merkitysten kautta. (Grekula ym. 2020; Saarinen 2022.) Köyhyys lapsiperheissä on ilmiönä myös kovin erilainen kuin muissa kotitalouksissa. Lähes puolessa köyhistä lapsiperheistä on huoltaja, joka käy töissä, mutta perhe elää silti köyhyyserajoilla. Köyhyys ei siis muotoudu yhtä usein suoraan pienestä eläkkeestä, työttömyydestä tai opinnoista, kuin muulla aikuisväestöllä. Perheen taloudelliset vaikeudet voivat vaikuttaa kielteisesti erityisesti lasten oppimiskokemuksiin, käyttäytymiseen sekä osallisuuteen. Moniin perheisiin kasaantuukin taloudellisten vaikeuksien lisäksi myös monia muita rinnakkaisia ongelmia, kuten mielenterveys- ja päihdesairauksia, ulkopuolisuutta sekä häpeää. (Karvonen & Salmi 2016.)

Köyhyyskokemuksista puhutaan myös aiempaa enemmän ja ne näkyvät yhä useamman ihmisen elämässä. Yhteiskunnallisesti köyhyys on ollut pinnalla monesti, erityisesti nyt Eduskuntavaalien, Euroopan turvallisuustilanteen sekä maailmanlaajuisen pandemian jälkeen. (Grekula ym. 2020; Saarinen 2022.) Koen, että yhteiskunnallisen tilanteen pohjalta, tutkimus lapsiperheköyhyydestä on ajankohtaisempi kuin koskaan ja sen vaikutusten lieventämisellä, on kolmannella sektorilla erityinen tehtävä. Köyhyys kehittyneissä maissa voidaan nähdä ihmisoikeusloukkauksena. Se on haitallista paitsi yksilöille myös yhteisöille sekä yhteiskunnalle. Köyhyys voi koskettaa ketä tahansa, eikä se ole luonnollinen tai väistämätön olotila, vaan siihen pystytään vaikuttamaan ja sen poistaminen on hyvinvointiyhteiskunnassa mahdollista. (Saarinen 2022.)

Köyhyyttä tulisi myös kyseenalaistaa: mikäli hyvinvointivaltio ylläpitää köyhyyden sallivia rakenteita, peittää se allensa sosiaalihuollon rajallisuuden ja riittämättömyyden, etuuksien matalan tason tai aiemman ongelmallisen kehityskulun. Syyperustaisia Kelan etuuksia eli lain vaatimaa sosiaaliturvan vähimmäistasoa, perusturvaa on vähitellen heikennetty. Heikennykset suhteessa palkka- ja hintatasoon ovat tuottaneet perusturvan riittämättömyyden ongelman. Ongelmaa ei vähennä se, että myös sosiaali- ja terveysministeriö on määrätietoisesti vastustellut EU:n ruoka-avun vastaanottamista kuin myös sen järjestämistä. (Karjalainen & Lehtelä 2017, 87–94.) Tämä perusturvan ongelma tulee tulevaisuudessa kasvamaan, mikäli siihen ei tartuta johdonmukaisesti heikompiensaisten asemaa parantaen ja heidän äänensä kuullen. Tähän kehityskulkuun toivon vaikuttavani nostamalla esiin näiden perheiden hyvin merkittävät kokemukset opinnäytetyöni kautta.

1.1 Toimintaympäristön kuvaus

Tämä opinnäytetyö on toteutettu yhteistyössä Taipaleen seurakunnan kanssa laadullisena tutkimuksena. Yhteistyötahoksi valikoitui harkitusti Taipaleen seurakunnan varhaiskasvatus sekä diakoniatyö. Päätökseeni vaikutti se, että Suomen evankelis-luterilainen kirkko on pitänyt puhetta köyhyydestä yllä hyvin määrätietoisesti jo vuosien ajan, panostaen heihin, joiden ääntä ei joko kuulla tai haluta kuulla (Heinonen-Tricarico 2022). Yhä suurissa määrin pidentyvät leipäjonot ovat olleet pitkälti kolmannen sektorin ja seurakuntien toiminnan varassa (Karjalainen & Lehtelä 2017, 83–92). Tämä herätti kiinnostukseni tutkittavaan aiheeseen ja erityisesti seurakunnan toimintaan köyhyyskokemusten lieventäjänä.

Taipaleen seurakunta muodostuu kolmesta eri kirkkopiiristä ja se aloitti yhtenäisenä seurakunta vuoden 2019 alusta. Taipaleen seurakunta toimii Etelä-Karjalassa Lemminkäisen, Savitaipaleen ja Taipalsaaren alueella tuottaen erilaisia kirkollisia, hengellisiä sekä sitoutumattomia palveluja kuntalaistensa käyttöön. Seurakunta tarjoaa kirkollisten toimitusten ohella, varhaiskasvatuksen palveluita päivä- ja perhekerhoina, leireinä sekä erilaisina koko perheen tapahtumina. Lisäksi Pikkuhelppi- ja Lapsiparkkitoiminta antavat perheille maksuttoman mahdollisuuden lastenhoitoapuun. Diakoniatyö puolestaan tekee kirkon omaa sosiaalityötä auttaen monenlaisista lähtökohdista tulevia perheitä, aikuisia ja ikäihmisiä lievittäen sekä poistaen hätää eri elämäntilanteissa. Diakonia pyrkii tukemaan erityisesti heikommassa asemassa olevia ihmisiä ja herättelee myös yhteiskuntaa kansalliseen- ja kansainväliseen vastuuseen. Diakoniatyö tarjoaa tukea erilaisten tapahtumien, asiakaskäyntien, taloudellisen tuen ja neuvonnan, palveluohjauksen, keskusteluavun sekä ryhmien muodossa. Taipaleen seurakunta työllistää eri alojen ammattilaisia ympäri vuoden monipuolisiin tehtäviin ja vastaa jatkuvasti osaltaan yhteiskunnan muutoksiin sekä kriisitiloihin. (Taipaleen seurakunta 2023.)

1.2 Tavoite ja tarkoitus

Tässä opinnäytetyössä kuvaan perheiden kokemuksia köyhyydestä vanhempien näkökulmasta. Tavoitteenani on tehdä näkyväksi näiden vähävaraisten perheiden kokemukset sekä hahmottaa, millaisen merkityksen vanhemmat antavat kolmannen sektorin toimijoille, kuten seurakunnille silloin, kun tarkastelemme köyhyyden poistamista tai sen lievittämistä yhteiskunnassamme. Opinnäytetyötäni ohjaavat kaksi tutkimuksen pääkysymystä: millaisia erityispiirteitä lapsiperheköyhyyden kokemuksiin liittyy ja, millainen rooli on kolmannen sektorin toimijalla, erityisesti seurakunnalla, köyhyyskokemusten poistamisessa tai niiden lievittämisessä? Opinnäytetyö selvittää, millaiseksi vanhemmat kokevat köyhyyden ja, mitä se heidän elämässään merkitsee. Opinnäytetyön tarkoituksena on ymmärtää köyhyyskokemuksia kokonaisvaltaisesti ja tuottaa tietoa, jolla seurakunta voi kehittää toimintaansa vähävaraisten perheiden tukemisessa.

Lapsiperheellä tarkoitan työssäni perhettä, jossa on alle 18-vuotiata lapsia ja yksi tai useampi huoltaja. Tarkastelen opinnäytetyöni tuloksia Erik Allardtin päivitetyn hyvinvointimallin kautta sekä muodostan teoreettista viitekehystä köyhyyden ympärille ottamalla vaikutteita eriarvoisuusteorioista (Therborn 2014; Martela 2022). Seurakunnan merkitystä köyhyyskokemusten lieventäjänä käsittelen Suomen evankelis-luterilaisen kirkon yhteiskunnallisten, ajassa mukautuvien roolien kautta (Ketola ym. 2015). Tämä opinnäytetyö on toteutettu laadullisena, kvalitatiivisena tutkimuksena puolistrukturoidun Webropol-kyselylomakkeen avulla kesä-heinäkuussa 2023. Aineiston analysointi tapahtui induktiivisella sisällönanalyysillä, jossa hyödynsin teemoittelua.

2 Tietoperusta

2.1 Lapsiperheköyhyys

Lapsiperheköyhyys tarkoittaa taloudellisten resurssien puutetta ja siitä johtuvaa hyvinvoinnin vajetta, toimintamahdollisuuksien vähäisyyttä sekä poissulkemista. Lapsiperheköyhyys estää tai haittaa perheen yhdenvertaisuutta ja lasten oikeuksien tai potentiaalın toteutumista. (Ristikari & Hiilamo 2023.) Suomessa köyhyys näyttäytyy suhteellisena huono-osaisuutena, joka on aina verrannollinen muun väestön elintason ja tuloihin. (Grekula ym. 2020.) Köyhyyttä voidaan tarkastella myös vakavan sosiaalisen ja aineellisen puutteen näkökulmista (Saarinen 2022). Köyhyys ei katso väestöryhmää, mutta monien tutkimusten mukaan siitä kärsivät eniten matalasti koulutetut, maahanmuuttajat, syrjäytymisvaarassa olevat sekä pienituloiset, työssä käyvät perheet. Kotitalous on köyhä, mikäli sen nettotulot ovat alle 60 prosenttia väestön keskimääräisestä tulotasosta. Köyhyys ei ole pelkkää materiaalista puutetta, eikä rahatilanne tai tilastot kerro siitä kaikkea. Köyhyys kietoo sisäänsä monia ulottuvuuksia, niin kulttuurisia kuin sosiaalisiakin tekijöitä, joihin liittyy vahvasti myös vanhempien hyvinvointi. Köyhyydelle ominaista on pitkäaikainen puute voimavaroista, valmiuksista, vaihtoehtoista, turvallisuudesta sekä vallasta, joita ihminen tarvitsee saavuttaakseen riittävän elintason ja sadakseen käyttöönsä tarvittavat sosiaaliset-, poliittiset-, taloudelliset- sekä kansalaisyhteiskunnat. (Moisio 2006; Grekula ym. 2020.)

2.2 Osallisuus

Osallisuus on monialainen käsite. Yhteiskunnallisessa yhteydessä se näyttäytyy kuulumisena johonkin suurempaan kokonaisuuteen, kuten päivähoiton ryhmään, kouluun, työpaikkaan tai harrastustoimintaan, joissa voi liittyä erilaisiin hyvinvoinnin lähteisiin ja merkitystä tuoviin ihmissuhteisiin (Isola ym. 2017). Ihminen on siis osa ryhmää ja yhteisöä, sekä siinä tapahtuvaa vuorovaikutusta lähtökohdistaan käsin. Hänellä on oikeus kuulluksi tulemiseen, näkemyksiin sekä mielipiteisiin. Osallisuuden toteutuessa hyvin, ihminen tulee nähdyksi itsenään ja saa ryhmän hyväksynnän. Osallisuus mahdollistaa vaikuttamisen omaan elämään liittyviin asioihin sekä ymmärretyksi ja hyväksytyksi tulemisen omana itsenään. (Kataja 2023.) Osallistuminen, kuuluminen ja vaikuttaminen, ovat osallisuuden toteutumiseksi välttämättömiä. Osattomuuden vastakohtana toimii osallisuus: halu, kyky ja mahdollisuus kuulua yhteiskuntaan. (Salminen ym. 2021.)

2.3 Hyvinvointi

Hyvinvoinnin tekijät koostuvat kolmesta erilaisesta ulottuvuudesta: terveydestä, materiaalisesta hyvinvoinnista sekä koetusta hyvinvoinnista eli elämänlaadusta. Hyvinvointia

määrittelevät sekä yksilön että yhteisön hyvinvointi ja ne ovat verrannollisia keskenään. Hyvinvointia mitataan erityisesti yksilötasolla psyykkisen, fyysisen, taloudellisen sekä sosiaalisen yhteyden kautta. Hyvinvointikokemuksiin vaikuttavat ihmisen sosiaalinen pääoma, sosiaaliset suhteet, itsensä toteuttamisen mahdollisuudet ja koettu onnellisuus. Tutkimuksissa on todettu, että hyvinvoinnin esteenä esiintyvät erityisesti köyhyys, työttömyys ja työkyvyttömyys. Lapsiperheillä hyvinvointi nivoutuu voimakkaasti työn ja perhe-elämän yhdistämisen kokemuksiin. (Vaarama ym. 2014.)

2.4 Eriarvoisuus

Eriarvoisuus rakentuu sosiaalisesti, yhteydessä muihin. Se erottaa joukosta poikkeuksien vuoksi. Eriarvoisuus voidaan nähdä erilaisuutena, joka loukkaa kokijaansa ja asettaa ihmisiä erilaiseen asemaan, jonkin ominaisuuden tai tekijän vuoksi (Therborn 2014, 51). Terveyden- ja hyvinvoinninlaitos (THL) puolestaan määrittelee eriarvoisuutta ihmisten sosioekonomisen aseman kautta. Sosioekonominen asema säätelee aineellisten voimavarojen hankkimista ja vaikuttaa terveyteen, hyvinvointiin sekä koulutuksen edellytyksiin. Aineellisia voimavaroja ovat esimerkiksi tulot, omaisuus ja asumistaso. Näiden hankkimisen edellytyksenä näyttäytyvät koulutus, ammatti ja asema työelämässä. Esimerkiksi terveys vaikuttaa olennaisesti sosioekonomiseen asemaan siten, että terveet pärjäävät paremmin työelämässä, kuin terveysongelmien kanssa taistelevat ihmiset. Ongelma kasvaa, mikäli ympäristö kohtaa näitä normista poikkeavia ihmisiä epätasa-arvoisesti, esimerkiksi palveluissa tai muissa instituutionaalisissa yhteyksissä. (Jokela ym. 2021.) Eriarvoisuus ei siten ole yhden tekijän summa, vaan huomattavasti moninaisempi käsite, johon vaikuttaa useat eri tekijät. Yhteiskunnan tasolla voi olla useita syrjiviä rakennelmia, jotka syrjäyttävät ihmisiä pois avun piiristä. Näin eriarvoisuus ei vaikuta vain yksilön, vaan myös yhteiskunnan tasolla. (Forssen & Seppälä 2012; Karhula & Sirniö 2019.)

2.5 Aikaisemmat tutkimukset lapsiperheköyhyydestä

Tutkimusta lapsiperheköyhyydestä eri näkökulmista löytyy runsaasti, osa tutkimuksista on pitkän aikavälin, jopa vuosien mittaisia seurantatutkimuksia, joissa selvitetään köyhyyden vaikutuksia myöhempään elämään (Terveyden- ja hyvinvoinninlaitos 2023). Tässä katsauksessa syvennyn kolmeen aiempaan tutkimukseen, jotka käsittelevät lapsiperheköyhyyttä.

Outi Leino Tampereen yliopistosta tutki 2020 pienituloisten lapsiperheiden huoltajien kokemuksia lapsiperheköyhyydestä. Aineistona on käytetty Mikko Jakosen tutkimusta ”Töissä ja köyhä”, josta on analysoitu induktiivisella sisällönanalyysillä lapsiperheitä koskeva osuus. Tutkimuksen mukaan vähävaraisissa perheissä huoltajat kokevat köyhyydessä elämisen kokonaisvaltaisesti elämää rajoittavana. Lannistavat kokemukset, epävarmuus tulevasta ja

monenlainen psyykkinen kuormittavuus värittää näiden perheiden elämää. Säästäminen elämän jokaisella osa-alueella johtaa elämänpiirin supistumiseen, ja vähitellen se karsii harrastuksia sekä sosiaalisia suhteita niin lapsilta kuin aikuisiltakin. Pakollisista menoista karsiminen, kuten vaatteiden tai ruuan ostaminen, paitsi kurjistaa elämää, mutta myös heikentää elinolosuhteita sekä perusturvallisuutta huomattavasti. Toisinaan köyhyys saattaa yhdistää perheitä ja luoda entistä kestävämpiä ihmissuhteita. Yhä useammin se kuitenkin synnyttää sisäisiä ristiriitoja ja jännitteitä perhesuhteisiin sekä erottaa perheitä. (Leino 2020.)

Myös Niemelä Itä-Suomen yliopistosta on pro gradu- tutkielmassaan syventynyt lapsiperheköyhyyden kokemuksiin Hopen asiakasperheissä. Tutkielma on kvalitatiivinen, laadullinen tutkimus, joka on analysoitu sisällönanalyysin keinoin. Tutkimustulokset viittaavat Leinon tavoin myös siihen, että lapsiperheköyhyys ei aiheudu yksistään taloudellisista vaikeuksista, vaan siihen kasaantuu paljon muita sosiaalisia ongelmia, jotka estävät huono-osaisesta asemasta poispääsemisen. Moni perheistä kokee kolmannen sektorin toimijan olevan korvaamaton osa köyhyyden lieventämisestä, ilman sen tukea eivät perheet saisi apua mistään. Tutkielma hahmottaa ansaitsemisjärjestelmää, jossa pohditaan, kuka on oikeutettu apuun ja millaisilla perusteilla. (Niemelä 2022.)

Näiden kahden tutkimuksen lisäksi tarkastelin äitien kokemuksia vauva-ajan köyhyydestä. Eveliina Petäjä Helsingin yliopistosta on tutkinut maisteritutkielmassaan sitä, miten äidit kokevat köyhyyden vauva-arjessaan ja millaisia selviytymiskeinoja heille on kehittynyt. Tutkimus oli verrattain pieni, mutta se tuotti tietoa lapsiperheköyhyyden vaikutuksista pikkulapsiaikana. Vaikutukset näkyivät kuluttamisessa, mahdollisuuksissa hoitaa terveyttä sekä jopa vanhempana toimimisessa. Köyhyys saattoi määritellä osan äitiyttä: jatkuvasti stressaantunut ja alakuloinen äiti muodosti heikomman käsityksen itsestään vanhempana ja se ennakoiki äidin käytöstä negatiivisesti. Häpeä, ulkopuolisuus ja erot ikätovereihin kuuluvat äitien kertomuksissa. Selviytymiskeinoiksi kuvailtiin pienet asiat, joista nauttia, yhteinen aika perheen kanssa sekä yhteiskunnallinen, institutionaalinen tuki. Muuhun aineistoon poiketen tämän tutkielman vastaukset korostavat vanhempien koulutuksen merkitystä, sillä se on nähty ainoana keinona köyhyydestä poispääsemiseksi. (Petäjä 2022.) Näiden tutkimusten sekä tulosten perusteella on ilmeistä, että köyhyys asettaa perheitä vaikeampaan sosiaaliseen asemaan sekä altistaa monille haasteille, heikentäen näiden perheiden yhdenvertaisuuden ja arvokkuuden kokemuksia yhteiskunnassa.

2.6 Erik Allardtin hyvinvointimalli nykyajassa

Hyvinvointia käsiteltäessä tehdään selkeitä kannanottoja siihen, mikä on ihmiselle hyvää ja tavoiteltavaa tai laajemmassa merkityksessä, mikä on yhteiskunnalle tavoiteltavaa. Erik Allardt kehitteli hyvinvointiteorian vuonna 1976, jonka jälkeen hän teki lukuisia tutkimuksia

teorian paikkansapitävyydestä ja mukautuvaisuudesta. Yliopistolehtori, dosentti ja filosofian tohtori Frank Martela Aalto-yliopistosta käsittelee Allardtin teoriaa omassa tutkimusartikkelissaan 2022-luvulla, ja tähän päivitettyyn käsitykseen hyvinvoinnin ulottuvuuksista pohjustan opinnäytetyöni teoreettisen viitekehyksen. Tässä hyvinvoinnin käsityksessä, ihmisen tulisi lähtökohtaisesti itse määrittää onko oma elämä hyvää, eikä antaa virallisten tahojen määrittää liiaksi hyvinvoinninkäsityksiään. Toisaalta ihminen ei aina pysty realistisesti arvioimaan omaa hyvinvoinnintilaa, tarvitaan myös asiantuntijoiden ääntä. Näiden molempien mittaaminen on tärkeää samanaikaisesti todellisen kuvan hahmottamiseksi. (Allardt 1976; Martela 2022, 565–568.)

Allardt eli ajassaan hyvinvointitutkimuksen vahvana teoreettisen kehyksen luojana, mutta sai osakseen paljon kritiikkiä, minkä pohjalta uusimmat tutkimukset aiheen ympäriltä ovat luoneet ajatuksen siitä, että koettua hyvinvointia tulisi mitata hyvinvoinnin tunteen (koetut positiiviset ja negatiiviset tunteet), hyvinvoinnin arvion (elämäntyytyväisyys) ja psykologisen toimintakyvyn kautta (mitä ihminen tarvitsee ollakseen toimintakykyinen sekä voidakseen hyvin). (Martela 2022, 565–568.) Näiden asioiden ytimessä on lisäksi kolme psykologista perustarvetta: autonomia, kykeneväisyys sekä yhteenkuuluvuus. Perustarpeet nousevat itsemääräämisteoriatista (Ryan & Deci 2000; 2017). Autonomia kattaa kokemuksen omaehtoisuudesta sekä mahdollisuudesta elää omannäköistä elämää. Kykenevyys on kokemusta aikaansaamisesta, osaamisesta, oppimisesta sekä tekemisen hallinnasta. Yhteenkuuluvaisuus puolestaan viittaa kokemukseen läheisistä ja symmetrisistä ihmissuhteista. Ihminen tarvitsee kaikkia näitä yhtä paljon voidakseen hyvin. (Ryan & Deci 2017; Martela 2022.)

Allardt jaotteli tarpeet karkeasti kolmeen määriteltyn ryhmään, joiden taustalla on jaottelua elämäntasosta ja elämänlaadusta. Ihmisellä on siis kolme perustarvetta, jotka edustavat yleisesti arvostettuja sekä tavoiteltuja asioita, joita ilman ihminen kokee kärsivänsä. Nämä perustarpeet ovat Having- aineelliset resurssit, Loving- ihmisten väliset suhteet sekä Being- itsensä toteuttamisen tarpeet yhteiskunnassa. Aineellisten resurssien tasolla (Having) ihminen tarvitsee ruokaa, vettä ja raitista ilmaa, mutta lisäksi myös vaatteita, asunnon sekä koulutusta. Näitä kutsutaan usein puutostarpeiksi, joiden puuttuminen aiheuttaa suoraa pahoinvointia yksilölle, mutta niiden lisääminen ei kuitenkaan tuota hyvinvointia loputtomiin, vaan tarpeiden täyttymisellä on oma ylärajansa, jonka jälkeen hyvinvointi ei lisääny, vaikka tarpeet täyttyisivät. Loving eli yhteisyysuhteiden ulottuvuus viittaa ihmisen käyttäytymisen tarpeisiin eli siihen, miten ihminen käyttäytyy suhteessa muihin ihmisiin. Allardtin mukaan ihmisen yhteisyyden tarve toteutuu, ihmissuhteiden ollessa vastavuoroisia, rakkaudellisia ja huolenpitoa sisältäviä. Luottamus, rakkaus ja läheisyys eivät ole omistettavia asioita, sillä ne muodostuvat aina suhteessa toisiin ihmisiin. Being- tasolla tarpeet näyttäytyvät sen perusteella, mitä ihminen on suhteessa yhteiskuntaan. Itsensä toteuttamisen muodot

määräytyvät pääsääntöisesti vieraantumisen kautta, jossa ihminen ei pääse olemaan oma itsensä vaan hänen merkityksellisyytensä ovat määritelleet ulkopuoliset tahot ja voimat. (Allardt 1976; Martela 2022, 565–566.)

Kaikki hyvinvointiteoriat ottavat kantaa siihen väistämättä, mitä ihminen tarvitsee voidakseen hyvin ja elääkseen hyvän elämän. Hyvinvointiteoriat eivät ole yksiselitteisiä, eikä mikään teoria ole aukoton. Allardtin teoria on uusimmissa tutkimuskatsauksissa saanut myös uuden Doing- ulottuvuuden, joka tarkastelee ihmistä aktiivisena toimijana: meillä on tarve kokea ja toimia, jotta pystymme ohjaamaan ja hallitsemaan elämäämme sekä tekemään valintoja ja tavoittelemaan itsellemme arvokkaita päämääriä. Vaikka Allardtin alkuperäinen teoria on vanha, se on pysynyt joiltain osin ajassaan muuttumattomana. Koen kuitenkin Martelan päivittämän Allardtin teoriakehyksen olevan käyttökelpoinen muiden teorioiden ohella, täydentämään opinnäytetyöhöni liittyvää hyvinvoinnin kehystä. Tämänkaltainen teoriakehys tarkastelee ennen kaikkea ihmisyyttä, jossa ihminen on samaan aikaan kokeva olento (being), biologismateriaalinen olento (having), sosiaalinen olento (loving) sekä aktiivinen olento (doing). Nämä ihmisyyteen liitettävät ominaisuudet luovat syvällisiä merkityksiä sosiaalialan toimintakentällä. (Martela 2022, 565–571.)

2.7 Therbornin eriarvoisuusteoria

Göran Therborn Cambridgen yliopistosta, käsittelee eriarvoisuutta sosiologisten tutkimusten kautta monesta näkökulmasta. Therborn painottaa, ettei eriarvoisuus näyttäydy pelkinä tulo- ja vauruseroina, vaan siihen liittyy monia tekijöitä, jotka heikentävät yksilön mahdollisuuksia toimia ihmisenä ja elää ihmisarvoista elämää yhteiskunnassamme. Therborn tarkastelee ihmistä erityisesti historiallisten roolien, mutta myös psykologisten perusulottuvuuksien kautta. Ihminen on siis tunteva olento, jolla on mieli ja ruumis, ja joka elää erilaisissa sosiaalisissa yhteyksissä merkitysten ja tunteidensa kanssa. Ihminen on ennen kaikkea toimija, joka tavoittelee erilaisia päämääriä omaksi tai toisten parhaaksi. Näistä lähtökohdista Therborn johtaa kolme eriarvoisuuden ulottuvuutta. (Therborn 2014, 49–84.)

Ensimmäinen ulottuvuus on elämänehtojen eriarvoisuus (vital inequality). Tässä ulottuvuudessa elinmahdollisuuksiin vaikuttaa sosiaalisesti rakentunut eriarvoisuus, kuten pula ruuasta ja peruselämän edellytyksistä. Tätä ulottuvuutta voidaan mitata tutkimalla kuolleisuutta, elinajanodotteita, elinvuosia ja erilaisia lasten terveyden mittareita, kuten syntymäpainoa- ja pituutta sekä niiden kehitystä. Myös nälkää ja aliravitsemusta koskevat selvitykset kuuluvat tähän tasoon. Toinen ulottuvuus on eksistentiaalinen eriarvoisuus (existential inequality). Tämä taso pitää sisällään ihmisarvoon liittyvää eriarvoisuutta ja se koskettaa ihmisoikeuksia, kuten riippumattomuutta, arvokkuutta, vapauden asteita sekä oikeutta tulla kunnioitetuksi ja kehittää itseään. Kolmas ulottuvuus on resurssien eriarvoisuus (resource

inequality), joka tarkoittaa sitä, että jokaisella ihmisellä on käytössään eriarvoiset voimavarat. Tähän kategoriaan kuuluu olennaisesti epätasaisesti jakautuneet mahdollisuudet hyvään elämään sekä tulotasojen epätasaisuus. Ihmisen resurssit muodostuvat ensin vanhemmista ja heidän vauraudestaan, tiedoistaan ja tuestaan, vasta sitten muodostuu ihmisen omat tosiasialliset kyvyt toimia näistä lähtökohdistaan käsin. (Therborn 2014, 62–63.)

Therborn näkee, että ihmisen resursseihin kuulu myös sosiaaliset suhteet, kontaktit ja läheisverkosto. Verkostoilta saa paitsi taloudellista ja psykologista tukea, myös inhimillisiä voimavaroja elämän vastoinkäymisissä, kuten apua yksinäisyyden lieventämiseen tai murheiden kohtaamiseen. Tällä tavoin resurssien tasa-arvoinen kohdentuminen tukee myös ihmisen fyysistä terveyttä ja hyvinvointia. (Therborn 2014, 65.)

2.8 Kirkon rooli köyhien auttajana

Kirkko on huolehtinut köyhistä jo pitkään. Kirkon tehtävänä on ollut 1500-luvulta lähtien tukea valtiota köyhyyden ehkäisemisessä. Kirkon auttamistyön perusta on paitsi teologinen ja kristillisiin arvoihin perustuva, mutta yhtäältä yhteiskunnallinen sekä ajassaan elävä. Kirkko toimii ja on aina toiminut, suhteessa muihin julkisiin toimijoihin sekä yhteiskuntaan. Pohjoismainen hyvinvointivaltiomalli, jota myös Suomi edustaa, on pohjimmiltaan universalistinen. Valtion etuudet, palvelut ja oikeudet koskevat kaikkia maassa asuvia ja ne ovat lähtökohtaisesti kaikkien saatavilla, eikä niitä ole sidottu johonkin kontekstiin, kuten työnteeseen muutamia poikkeuksia lukuun ottamatta. Perusperiaate on ollut, että heikompiosaisista huolehditaan erityisesti yhtäläisillä osallistumisen mahdollisuuksilla ja sillä, että mahdollisimman moni saa tarvitsemansa palvelut sekä etuudet. Suomen sosiaaliturvajärjestelmässä etuuksilla onkin ollut merkittävä asema köyhyyden lieventämisen näkökulmasta. Kirkkoa on tarvittu kautta aikain vähäosaisten aseman kohentamisessa, koko hyvinvointivaltion rakennusajan alusta saakka, sillä julkiset hyvinvointipalvelut kehittyivät hitaammin kuin kirkko tavoitti ihmisiä. (Salminen 2015, 146–163.)

Viime vuosikymmenien erilaiset kriisitilanteet, kuten talous- ja pakolaiskriisit, julkisen sektorin heikentyminen ja viimeisimpänä Ukrainan sota käänsi ihmisten katseet kohti kirkon palveluita, erityisesti diakoniatyön suuntaan. Tällä haettiin ratkaisuja sosiaaliturvajärjestelmän aukkoihin ja julkista sektoria täydentäviin menetelmiin. Kirkko on myös itse linjannut omaa rooliaan korostaen, että yhteiskristillisen käytännön mukaan sen kuuluu puuttua yhteiskunnallisiin, ajassa eläviin asioihin ja ottaa kantaa. Kirkon palvelut täydentävät, mutta eivät korvaa julkisen sektorin virallisia prosesseja. (Salminen 2015, 146–151.)

Lama-aika 1990-luvulla synnytti köyhyyspolitiikan käsitteen, jonka tarkoituksena oli turvata kaikkein heikoimmassa asemassa olevien elämää. Köyhyyspolitiikkaa aloitettiin harjoittaa

suunnitelmallisesti kuitenkin vasta 2000-luvun alkupuolella. Tämä korosti samalla diakoniatyön merkityksiä hyvinvoinnin tukijana, sillä Suomen evankelis-luterilainen kirkko oli ensimmäisiä toimijoita, joka tarttui vähäosaisten ihmisten hätään. Ensimmäiset EU:n tukemat ruokapankit perustettiin etenkin kirkon palveluihin vuonna 1995. (Salminen 2015, 148–151.) Osallisuus- ja avustustoimia suorittaa vielä tänäkin päivänä erityisesti seurakuntien diakoniatyö, mutta myös Mannerheimin Lastensuojeluliitto, Punainen Risti, työttömien yhdistykset, Pelastusarmeija sekä muut pienemmät järjestöt ja yhdistykset. (Karjalainen & Lehtelä 2017, 91.)

Kirkon rooli köyhien auttajina on saanut osakseen myös kritiikkiä. Vaikka aikamme leipäjonon taustalla olivat konkurssit, velka-ahdinkotilanteet ja aukot työttömyysturvassa, on leipäjonoja ja köyhyyden poistamisen mekanismeja myös arvosteltu. On näkökulmia, joiden mukaan tuki ei suuntaudu köyhyyden ehkäisemiseen, vaan painottaa liikaa tarveharkintaisuutta ja viimesijaisten etuuskien kohdentamista. Näin ajateltuna kirkon ja sen palveluiden rooli kaventuu, jolloin sen tuki kohdentuu viimesijaisena keinona siihen ryhmään, joka jää järjestelmästä kokonaan ulkopuolelle. Näin diakoniatyö toteuttaisi vain jälkiseurauksien korjaamista. Kirkko ja erityisesti diakoniatyö voi kuitenkin auttaa palvelujärjestelmämme haasteista huolimatta melko monialaisesti: sillä on itsenäisemmät ja liberaalimmat toimintamahdollisuudet kuin muilla toimijoilla. (Salminen 2015, 150–151.)

Palvelurakenteiden uudistuksesta ja sosiaalipoliittisten suuntauksien universalistisuuden kaventumisesta huolimatta, kirkon auttamistyö edustaa edelleen turvaa ja pysyvyyttä. Diakonialla ja kirkon palveluilla on edelleen asemansa heikompiosaisten auttajana, mutta myös syrjäytymisen ehkäisijänä. Kirkon rooli ei rajoitu nykytutkimusten valossa pelkästään hyvinvointivaltion jälkien korjaamiseen, vaan pikemminkin osallisuuden mahdollistamiseen ja ihmisen rinnalla kulkemiseen. (Salminen, 165–169.)

3 Opinnäytetyön toteuttaminen ja menetelmät

3.1 Laadullinen, kvalitatiivinen tutkimus

Laadullisessa tutkimuksessa pyritään ymmärtämään kohteen laatua, merkityksiä ja ominaisuuksia kokonaisvaltaisesti. Se on menetelmäsuuntaus, jossa korostuu esiintymisympäristö, tausta, tutkittavan kohteen tarkoitus ja merkitys sekä ilmaisuun ja kieleen liitettävät näkökulmat. (Jyväskylän Yliopisto 2023.) Valitsin laadullisen lähestymistavan, sillä aiempaa tutkimustietoa lapsiperheköyhyydestä vanhempien näkökulmasta on vähän tai se on hajanaista, ja minua kiinnostaa kokemusten kokonaisvaltainen ymmärtäminen sekä uusien näkökulmien löytäminen. Laadullinen tutkimus toimii siis tässäkin työssä, sillä se valitaan menetelmäksi silloin, kun tahdotaan löytää uusi näkökulma, epäillään aikaisempaa tutkimustietoa, tutkimusaiheesta ei ole runsaasti aiempaa tutkimustietoa tai tehdään tutkimusta ymmärtämisen näkökulmasta. Tutkimukselle on ominaista, että sitä ohjailevat kysymykset mitä, miksi, miten ja millaista jokin tutkittava asia on. Laadullisessa tutkimuksessa on keskeistä erityisesti osallistujien näkökulmien ymmärtäminen, kuten opinnäytetyössäni perheiden köyhyyskokemusten näkyväksi tekeminen ja niiden syvempi käsittäminen. Tietoa hankitaan ihmisiltä, jotka toimivat luonnollisessa ympäristössään toimijoina, kokijoina sekä havainnoitsijoina. (Behm 2022.)

Kuten laadullisessa tutkimuksessa yleensä, tässäkin opinnäytetyössä, ollaan erityisen kiinnostuneita siitä, millaisia merkityksiä, ajatuksia sekä tunteita ihmiset antavat tutkittavalle kohteelle. Laadullinen tutkimus on saanut vaikutteita monelta eri tieteenalalta, minkä vuoksi tutkimusta voi toteuttaa monella erilaisella tavalla. Tutkimuksen tekeminen laadullisella otteella, vaatiikin tutkijalta itseltään hyvää tuntemusta erilaisista menetelmistä, jotta näitä pystyy soveltamaan käytännössä omaan tutkimustyöhönsä. (Puusa & Juuti 2020.) Laadullinen tutkimus on joustava, jonka vuoksi vaiheiden välillä voi esiintyä paljon päällekkäisyyksiä. Tutkimusprosessin edetessä on tärkeä huomata, että laadullinen tutkimus ei pyri löytämään luotettavaa tietoa siitä, missä määrin tai miten usein ilmiö esiintyy. Tämän sijasta laadullinen tutkimus pyrkii saamaan esiin erilaisia näkökulmia, josta aihetta voi tarkastella. Parhaimmillaan aineisto tuottaa erilaisuutta ja sille tulisikin olla erityisen herkkä. Aineistoon voidaankin analysointivaiheen käynnistyttyä hankkia jopa lisää aineistoa, mikäli jokin näkökulma puuttuu tai on erityisen mielenkiintoinen. (Puusa & Juuti 2020.)

3.2 Puolistrukturoitu kyselylomake

Valitsin yhdeksi opinnäytetyöni aineistonhankintamenetelmäksi puolistrukturoidun kyselylomakkeen Webropol kysely- ja raportointityökalun avulla, sillä sen käyttäminen tutkimuksessani takaa paremman anonymiteetin kuin haastattelu. Tällä tarkoitan sitä, että este kyselyyn

osallistumiselle ei muodostu siitä, että tutkija on tuttu ja haastateltavien henkilöiden kertomat kokemukset ovat yhdistettävissä aineistoon. Tutkimusprosessiin voi kuitenkin liittyä toisenlaisia haasteita. Muokkaan puolistrukturoidun kyselyn puolistrukturoidun haastattelun menetelmästä.

Puolistrukturoitu haastattelu etenee siten, että kaikille tutkimukseen osallistuville esitetään samat ennalta mietityt kysymykset tai lähes samat kysymykset, samassa järjestyksessä. Osa määritelmistä kannattaa sitä, että kysymysten järjestystä voidaan vaihdella. Täysin yhdenmukaista sääntöä ja määrittelyä ei ole strukturoitujen haastattelujen toteutuksesta olemassa. Osittain järjestelty ja osittain avoin haastattelu sijoittuu kokonaan strukturoidun lomakehaastattelun ja teemahaastattelun välimaastoon. Toisinaan puolistrukturoidusta haastattelusta käytetään nimeä teemahaastattelu, erityisesti silloin, jos tutkimuksessa esitetään tarkkoja kysymyksiä tietyistä teemoista, mutta ei kuitenkaan käytetä samoja kysymyksiä kaikkien haastateltavien kanssa. Puolistrukturoitu haastattelu sopii tilanteisiin, joissa halutaan saada tietoa tietyistä asioista, mutta haastateltaville ei ole tarpeellista antaa suuria valinnanvapauksia. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006a.) Puolistrukturoituun kyselyyn voidaan sisällyttää avoimia kysymyksiä ja verrattuna kokonaan strukturoituun kyselyyn, puolistrukturoidussa kyselyssä valmiit vastausvaihtoehdot puuttuvat, mikä antaa tutkijalle tilaa aineiston analyysin suhteen (Kananen 2014). Näin ollen yhdistän lomakkeeseen teemahaastattelun ominaisuuksia, jotta pystyn analysoimaan kyselylomaketta aineistolähtöisellä otteella.

3.3 Induktiivinen sisällönanalyysi

Valitsin analyysitavaksi induktiivisen sisällönanalyysin, sillä tarkoitukseni on kuvata tutkittavaa ilmiötä perheiden näkökulmasta mahdollisimman tarkasti. Sisällönanalyysiä käytetään, kun aiotaan muodostaa käsitteitä, kategorioita ja malleja tai, kun halutaan kuvata tutkittavaa ilmiötä mahdollisimman tarkasti. Kuten tässäkin työssä, perusajatukseksi muotoutuu se, että tutkija reflektoi tekojaan, arvioi tutkimuksen luotettavuutta ja pätevyyttä antamalla lukijalle kattavan kuvan tutkimuksen taustoista ja tutkimusprosessin aikana tehdyistä valinnoista. Induktiivisen analyysin pääpainopiste on aineistoissa, minkä vuoksi teoria rakennetaan aineisto lähtökohtana eli edetään yksittäisistä havainnoista yleisiin väitteisiin. Induktiivisessä analyysissä ei ole tarkoitus testata voimassa olevaa teoriaa tai oletettua hypoteesia. Tutkija ei myöskään määrittele sitä, mikä on tärkeää. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006b.) Sisällönanalyysin tarkoitus on kuvailla jotain tiettyä ilmiötä, mutta sillä ei kuitenkaan voida selittää käsitteiden välisiä yhteyksiä tai ennustaa. Toisin sanoen analyysi ei tuota tuloksia, joita voidaan yleistää, mutta siirteellisyyttä voi pohtia. (Kyngäs 2017.) Valintaani käyttää induktiivista sisällönanalyysia vaikutti myös se, että aiheesta saatu tieto

on hyvin hajanaista ja teoriapohjat erilaisille köyhyystutkimuksille rakentuvat kovin erinäköisten teorioiden pohjalta, sillä itse köyhyys ei muodosta lähes koskaan yksittäistä ja omaa teoriaansa, vaan nivoutuu yhteiskunnallisten ilmiöiden kylkeen. Induktiivinen analyysi etenee aina aineiston ehdoilla ja analyysipolkua kuvataan raportissa kuvien avulla. Käsitteet abstrahoidaan eli pelkistetään mahdollisista alakäsitteistä yläkäsitteisiin. (Kyngäs 2017.) Aineistoa luetaan yhä uudelleen ja uudelleen läpi, jotta tutkija saa riittävää tietoa sekä ymmärrystä siitä, mihin kategorioihin, teemoihin ja luokkiin aineistonsa jakaa. Lukemisen rinnalla on tärkeä etsiä aktiivisesti aihepiiriä koskevaa aiempaa tutkimustietoa, teoriaa ja käsitteitä, jotta käsitys tutkittavasta ilmiöstä muodostaa laadukkaan tutkimustyön, johon myös lukija pääsee osaksi selkeän aineiston kuvailun kautta. Taustateoria yhdistettynä tutkimusaineiston yksityiskohtiin, joista muodostuu teemoitettu kokonaisuus, johtaa lopulta uuden tarinan syntymiseen. Induktiivisen aineistolähtöisen analyysin avainsanoja ovatkin systemaattisuus, avoimuus sekä perusteltavuus. (Puusa & Juuti 2020.)

3.4 Teemoittelu

Valitsin toiseksi analyysitavaksi teemoittelun, sillä halusin löytää aineistosta niitä piirteitä, jotka yhdistävät useaa haastateltavaa. Aineistoa yhdistellään, jotta eri luokitusten väliltä löydetään säännönmukaisuutta tai samankaltaisuutta. Teemoittelua on mahdollista tehdä monella tavalla ja siihen tulisi varata riittävästi aikaa, sillä teemat saattavat rakentua suunnittelujen, keruuvaiheessa määriteltyjen teemojen mukaisesti tai aineistosta voi nousta esiin jokin aivan uusi teemakokonaisuus. Tutkijan tulisikin käydä teemat läpi useamman kerran varmistuakseen niiden tärkeydestä ja hahmottaakseen niiden välisiä yhteyksiä tutkimuksen kannalta olennaisella tavalla. (Puusa & Juuti 2020.) Analyysiyksiköksi voi valita yhden lauseen tai kokonaisia teemoja, tutkija itse päättää tämän. On otettava huomioon, että laadullisen tutkimuksen tekemiseen ei ole tarkkaa ohjetta, mutta yleinen periaate on, että aineiston täytyy olla tekijälle hyvin tuttu. (Kyngäs 2017.) Tässä tutkimuksessa olen käyttänyt analyysiyksikkönä yhtä tai useampaa lausetta, jotka muodostavat lopulta pääteemat aiheiden ympärille. Ensimmäiseen tutkimuskysymykseen pyrin saamaan vastauksia löytämällä yhdentäviä sanallisia kategorioita, kun taas toiseen tutkimuskysymykseen löysin vastaukset muodostamalla mallin teemoittelun avulla.

4 Eettiset näkökulmat ja luotettavuus

Käytän opinnäytetyössäni Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto Arenen opinnäytetöiden eettisistä suosituksista antamaa ohjeistusta ja hyviä tieteellisen käytännön periaatteita sekä opinnäytetöistä säädettyä lainsäädäntöä (Arene 2020). Lisäksi noudatan sosiaali- ja terveysalan eettisen neuvottelukunnan ETENE:n ohjeita. Olen myös tietoinen sosiaalialan yleisistä eettisistä ohjeista, joista säättää Talentia. Noudatan ihmisarvoa, itsemääräämisoikeutta, yksityisyyden suojaa, salassapitovelvollisuutta sekä mielipiteen vapautta. Oikeudenmukaisuuden periaatteilla varmistan jokaisen tasavertaisen aseman ja oikeuksien täyttymisen. Erityisesti sähköisiä, teknologisia kanavia käyttäessäni varmistan tutkimukseni noudattavan teknologian hyödyntämisen keskeisiä periaatteita: hyvän tekemistä, vahingon välttämistä sekä turvallisuutta opinnäytetyöni jokaisessa vaiheessa. (Etene 2011; Etene 2018.) Edistän toiminnallani ihmisoikeuksia ja ihmisarvoa. Olen toimissani luotettava, huolellinen, sensitiivinen ja vastuullinen. Ymmärrän velvollisuuteni sekä tutkittavan ryhmän oikeudet. (Arene 2020; Talentia 2023.)

Laadullisessa tutkimuksessa luotettavuuden arviointi kulkee jatkuvana osana tutkimusprosessia (Vuori ym. 2022). Tutkijana pohdin jatkuvasti omia ratkaisujani, huomioiden aineiston laajuuden, että jo tehdyn työn luotettavuuden. Lähtökohtaisesti olen itse tutkimukseni keskeisin työväline, ja ymmärrän, että katselen tutkimusta tietystä lähtökohdasta käsin, rajallisesti. Pyrin työssäni ja toimissani luomaan mahdollisimman kattavan esiymmärryksen aiheesta, jolloin tuon esiin taustanäkemykseni ja altistan työn kriittiselle tarkastelulle. Käytän opinnäytetyössäni laadullisen tutkimuksen luotettavuuskriteerejä, kuten uskottavuutta, refleksiivisyyttä ja siirrettävyyttä pohtiessani luotettavuuden näkökulmaa. Näen myös tutkittavan ryhmän roolin, aika- ja paikkasidonnaisuuden sekä tutkimuksen luonteen sekä tutkimusaiheen vaikutuksen tuloksiin. (Vuori ym. 2022.)

On myös huomioitava se, että tutkimuskohteena on ihminen. Näissä tilanteissa tarvitaan erityistä sensitiivisyyttä ja vaaditaan tutkijalta hyviin tieteellisiin tapoihin perehtyneisyyttä. Tutkittavilta tulee aina kysyä suostumus tutkimukseen osallistumisesta ja se tulee saattaa ymmärrettävällä sekä selkeällä tavalla tutkittavien tietoon. Tutkimus on täten aina vapaaehtoista ja se voidaan keskeyttää missä tahansa vaiheessa tutkittavan niin halutessaan. Kaikissa tutkimusvaiheissa on myös syytä kiinnittää erityistä huomiota tutkittavan oikeuksiin sekä kohteluun. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006b.)

5 Opinnäytetyön tulokset

5.1 Tutkimustulosten teemoittelu

Tähän opinnäytetyöhön liittyvä tutkimus on tehty yhteistyössä Taipaleen seurakunnan varhaiskasvatuksen ja diakoniatyön kanssa. Aloitin tutkimusprosessin toukokuussa 2023 keskustelemalla toimeksiantajan kanssa aihe-ehdotuksestani. Ennen tutkimuksen aloittamista olin hakenut tutkimusluvan kirjallisesti Taipaleen seurakunnan kirkkoherralta sekä laatinut opinnäytetyöstä suunnitelman, tietosuojailmoituksen sekä saatekirjeen. Saatekirje on nähtävillä liitteessä 1, tietosuojailmoitus liitteessä 2 ja tutkimuskysymykset liitteessä 3. Tutkimuskysymyksiä muotoilimme yhdessä toimeksiantajan edustajien kanssa ennen kyselyn avaamista. Opinnäytetyö toteutettiin kesä-heinäkuun aikana Webropol verkkokyselynä, johon osallistui 25 vastaajaa. Vastaajista yli puolet olivat käyttäneet seurakunnan palveluja. Saatekirjeet jaettiin perheille puistoperhekerhoissa ja lisäksi tein kattavaa tietotusta opinnäytetyöhön liittyvästä kyselystä, hyödyntäen erilaisia sosiaalisen median kanavia. Opinnäytetyötä mainostettiin Taipaleen seurakunnan diakoniatyön ja varhaiskasvatuksen internet-sivuilla sekä sosiaalisessa mediassa Lemin, Taipalsaaren sekä Savitaipaleen Facebook-ryhmissä.

Tutkimukseen osallistuivat perheet, joissa oli alle 18-vuotiaita lapsia ja, jotka olivat käyttäneet diakoniatyön tai varhaiskasvatuksen palveluja viimeisen yhden (1) vuoden aikana. Alueellisesti tutkimus kosketti kolmea Etelä-Karjalaista kuntaa Lemiä, Taipalsaarta ja Savitaipaleen kuntaa. Aloitin analysoimaan opinnäytetyön vastauksia elokuussa. Valtaosa vastaajista muodostui pikkulapsiperheistä eli perheistä, joissa on 1 tai useampi alle kouluikäinen lapsi. Tutkimusrajoituksia tein perustellusti, koska oli tärkeää kerätä viimeisintä tietoa palveluiden käyttäjiltä, jotta tutkimuksen hyödynnettävyys olisi tarkempi. Halusin kuitenkin omasta tahdostani jättää tutkimusryhmän melko vapaaksi, jotta saan riittävästi vastaajia kyselyyni. Luotin myös siihen, että kukin vastaaja määrittelee itse oman kokemuksensa köyhyydestä. Tämänkaltainen asetelma asetti kuitenkin tutkimukselle joitain erityisiä haasteita, hankaloittaen hieman kokonaiskuvan muodostumista. En määrittänyt ennalta vastaajien ikää, aiempia taustoja tai asuinpaikkaa, enkä kerännyt niistä aineistooni minkäänlaista tietoa.

Pyrin vastaamaan tutkimuksessani kahteen tutkimuskysymykseen: mitä erityispiirteitä lapsiperheköyhyyden kokemukseen liittyy ja millainen on seurakunnan rooli köyhyyden lieventäjänä vanhempien näkökulmasta? Erityispiirteellä tarkoitan tutkimuksessani sitä, mitä ominaisia, toistuvia ja tyypillisiä piirteitä lapsiperheköyhyyteen liittyy. Aineistosta nousi viisi teemaa liittyen lapsiperheiden köyhyykokemuksiin. Lisäksi aineistosta kohosi analyysiprosessin aikana neljä pääteemaa, liittyen seurakunnan rooliin köyhyykokemusten poistajana.

Tästä muotoutui ”ihmisyyden puu”, jossa korostui vanhempien kokemukset seurakunnan palveluiden käyttäjinä, mutta erityisesti se, millainen merkitys seurakunnalla oli köyhyyskokemusten lieventämisessä. Seuraavassa osassa tarkastelen tuloksia teemojen kautta ja luon niille vanhempien puheen kautta merkityksiä. Liitteessä 5 olen tarkastellut aineistoani induktiivisella sisällönanalyysillä, yhdistellen ja pelkistäen vastauksia, tehden niistä lopulliset teemat tutkimuskysymyksille.

5.2 Lapsiperheköyhyyden erityispiirteet vanhempien kertomana

Tässä osassa käsittelen ensimmäistä tutkimuskysymystäni eli sitä mitä erityispiirteitä lapsiperheköyhyyden kokemuksiin liittyy vanhempien kertomana. Lasten ja lapsiperheiden köyhyys on aiempien tutkimusten valossa nähty hyvin moniulotteisena ilmiönä, johon aineellisen puutteen vuoksi nivoutuu myös toimintakyvyn, valmiuksien ja mahdollisuuksien puutetta sekä ulkopuolisuutta. (Salmi 2020, 42–43.) Olen tarkastellut tässä yhteydessä perheiden kokemuksia usean hyvinvoinnin tekijän kautta, sillä pelkkä toimeentuloon liittyvä tarkastelu on liian suppea lähestymistapa aiheelle. (Kallio & Hakovirta 2020, 26; Martela 2022.)

Stigmatisointi ja syrjintä

Vanhempien puheessa köyhyys näyttäytyi hyvin eri tavalla. Köyhyys vaikuttaa ihmisen jokapäiväisiin valintoihin ja kapeuttaa elämänpiiriä. Huono-osaisuus pitää sisällään monenlaista resurssin vajautta, eikä aina pelkkä koulutustaso määrittele sitä yksinään. (Kallio & Hakovirta 2020, 12–15.) Tässä opinnäytetyössä vastaajat näkivät köyhyyden paitsi taloudellisena puutteena, myös palvelujen puutteena tai pahimmillaan palvelujärjestelmästä ulossulkemisena. Elämän kannalta oleellisista asioista joutui tinkimään, ja jo valmiiksi kuormittava tilanne saattoi muodostua sietämättömäksi vaikean elämäntilanteen sattuessa eteen.

Vastaajien keskuudessa korostui aineistossa toistuvasti yhteiskunnan asettamat paineet ja se, kuinka yhteiskunta tuntui hylkivän köyhempää väestönosaa. Vanhempien kertomuksissa näyttäytyi myös pienet sosiaalietuudet ja riittämätön perusturva ihmisoikeuksien horjuttajana. Sen lisäksi kokemuksia väritti leimautuminen ammattilaisten, mutta myös tuntemattomien ihmisten silmissä ”ongelmatapauksiksi”. Ongelmien vähättely tai niiden siirtäminen yksilön itsensä vastuulle vaikutti usein perheiden kokemuksissa, kuten seuraavissa katkelmissa vanhemmat toteavat.

”Yhteiskunta suhtautuu huonosti köyhyyteen...Taloudellisesti heikommassa asemassa olevat leimataan usein ongelmatapauksiksi, esimerkiksi päihheet, huumeet, asunnottomuus, velat, ulosotot ja niin edelleen...”

”Sitten helposti tuntuu, että heti leimataan sossupummiksi, jos ei ole töitä ja, että se on oma vika... Sellainen asian laajempi ymmärtäminen puuttuu, että puhutaan vaan ettei suomessa muka ole köyhyyttä.”

”Köyhillä ei ole ihmisarvoa. On todella alentavaa joutua selittelemään jatkuvasti köyhyyttään eri suuntiin ja hakemaan apua. Suomessa ei pidetä riittävästi huolta lapsiperheistä!”

Erityistä näyttää olevan se, että osalle vastaajista oli tullut hyvinkin negatiivisia kokemuksia arkielämän tilanteista johtuen sosioekonomisesta ja kulttuurisesta taustastaan. Tämänkaltaisen kokemus lisäsi syrjinnän mahdollisuutta, ja muutama vastaajista kuvailikin leimautumisen lisäksi tilanteita, joissa oli kokenut suoranaista halventamista tai kulttuuritaustan määrittäviä, jota tässä osassa käsittelem syrjintänä.

”...On kuunneltava vielä kaupanpäälle vitsejä, miten viistöist on romanin lempinumero tai menkää työttömät mustikkaan!”

Syrjintää tapahtui myös palvelujärjestelmän eri osissa, rakenteellisesti tai huomaamatta. Vastaajat kuvailivat ympäristöstä kohoavia hyvinkin pilkallisia lausahduksia ja syyllistämistä. Huomionarvoista on, että vastaajista osa koki, yhteiskunnan syrjäyttävän kansalaisiaan, luoden sellaisia rakenteita, joissa väliinputoaminen on mahdollista. Ihminen saattoi myös jäädä vaille apua tietämättömyyttään tai sen vuoksi, ettei hänelle ollut mitään oikeaa palvelua. Yksilötasolla syrjäytyminen puolestaan näyttäytyi yksittäisen asian puutteena, kuten lapsen halvempaan harrastuksena. Tämä saattoi aiheuttaa ympärilleen paljon negatiivista leimaa ja näyttäytyä lapsen vertaissuhteissa, jopa pahimmillaan kiusaamisena tai yhteisöstä poissulkemisena.

”...Katsotaan hiukan kiertoon, jos lapsi sanoo, vaikka harrastavansa kalastusta, mikä on edullinen ja hyvä harrastus, mutta ei selkeitä treeniaikoja ja valmennuksia...”

”...Näillä tuloilla kalliit harrastukset, kuten jääkiekko tai ratsastus ovat jo poissuljettu. Pelkään jo nyt, että tulevaisuudessa lasta kiusataan koulussa esimerkiksi halpojen vaatteiden takia...”

”Kukaan ei syrjäydy noin vain. Yhteiskunnasta syrjäytetään, koska jokin rakennelma sallii sen.”

”On paljon hyvää tarkoittavia järjestelmiä, mutta ihmisiä putoaa niiden väliin. Eivät tule löydetyksi, eivät sovi kaavioon, eivät osaa hakea apua, johon olisi oikeutettuja...”

Tutkimukseni tulokset etenkin stigman osalta ovat noudatelleet samoja linjoja, kuin aiemmat tutkimukset lapsiperheköyhyydestä. Köyhyys nähdään tässäkin aineistossa edelleen

sosiaalisista normeista poikkeavana ja se tuntuu siksi erityisen pahalta. Sillä on lisäksi kauaskantoisia seurauksia lasten sekä perheiden elämässä. Syrjäytymiseen liittyvät ongelmat ovat nekin todennettuja lapsiperheköyhyyden vaikutuksia, jotka haastavat näiden perheiden hyvinvointia ja ihmisarvoista elämää. (Salmi 2020, 37–46.)

Odottamattomat kriisit ja elämäntapahtumat

Keräämästäni aineistosta nousi esille toinen tärkeä teema, joka koski erityisesti ennakoimattomia ja haastavia elämäntapahtumia tai kriisitilanteita. Lapsiperheköyhyyteen liittyi tutkimuksessani runsaasti tavallista elämää uhkaavia, muuttuvia tekijöitä, jotka yhdistin elämän ennakoimattomuuteen. Suurimmassa osassa vastauksista näkyi se, kuinka elämä toi eteen vaikeita, kohtuuttomiakin tilanteita, joita ei voinut itse ennalta säädellä. Elämän ennakoimattomuus loi perheille myös paineita selviytyä ympäristön kyseenalaistaessaan heidän valintojaan. Eräs vastaajista kuvaa tilannetta mielestäni hyvin osuvasti.

”...Monet kyseenalaistavat sen, oliko lapsia pakko ”hankkia”, jos rahat ei riitä. He eivät ota huomioon elämän muuttuvia asioita, mihin ei itse voi välttämättä vaikuttaa, esimerkiksi sairastuminen, onnettomuudet, äkillinen työttömyys, ero ja niin edelleen.”

Perheiden vastauksissa oli nähtävissä monia elämän kriisitilanteita, joiden kerrottiin vaikuttavan suoraan perheiden asemaan yhteiskunnassa. Monet perheistä pohtivat, kuinka ihmiset näkevät suoraan köyhyyden, mutta eivät sen taustalla olevia seikkoja, joilla oli perheiden hyvinvoinnille suuri merkitys.

”...Sairastuminen, väkivaltaisen ihmisen vainon kohteeksi joutuminen tai erityislapsen syntymä ei ole oma valinta ja niillä voi olla merkittävä vaikutus siihen pystyykö käymään töissä vai onko seilattava omaishoidontuella, kuntoutustuella tai muulla sellaisella vastaavalla. Ja odoteltava kuukausi- tai vuositolokulla vakuutusyhtiön päätöksiä...”

”Eikä lastensuojelutaustaan tai rotuun voi vaikuttaa ja on vaan eletävä niiden traumojensa kanssa...”

Vastauksista nousi esiin selkeitä tilanteita, joissa köyhyys ei ollut aiheuttanut itse elämäntilannetta, vaan tilanteeseen oli jouduttu olosuhteista riippumatta. Näissä tilanteissa korostui inhimillinen hätä ja monenlaiset tunteet vanhempien puheissa. Oli myös huomattavaa, että suurin osa vastaajista toi esiin huolta siitä, miten varsinainen puskurirahasto puuttuu, jos jotain odottamatonta sattuu. Näissä tilanteissa perhe saattoi kokea jäävänsä yksin kohtuuttomiin olosuhteisiin. Toisaalta pieni säästö olisi auttanut vähentämään kuormitusta jo entisestään hankalaksi koetussa elämäntilanteessa.

”Lapsen vauva-aika oli raskas ja minulla oli masennusoireita. En olisi jaksanut tehdä kotitöitä edes matalimpien odotusten mukaisesti. Jatkuva tiskaaminen ja tiskivuori ahdistivat minua kaiken aikaa. Tiskikonetta ei ollut kuitenkaan varaa hankkia ja asentaa kuin vasta ensimmäisen vauvuvuoden jälkeen...Voi kuinka paljon itkulta ja ahdistukselta se olisikaan minut säästänyt, jos sen olisi voinut hankkia heti.”

”Mietin myös, jos joku perheestä sairastuu vakavammin, miten oikein selvitään kaikista kuluista, jos ja kun ei ole varaa mihinkään lapsi- tai henkivakuutuksiin.”

”...Mitä tehdä, jos esimerkiksi pesukone menee rikki ja ei ole varaa uuteen tai tulee joku muu yllättävä meno – palkka riittää juuri ja juuri pakollisiin menoihin ja ruokaan, säästöön ei jää mitään, toimeentulotukea ei saa...”

Vastaukset noudattelivat varsin yleistä linjaa siitä, että juuri lapsiperheköyhyyden kokeneet perheet kohtaavat jonkin verran enemmän elämän haasteiden kasautumista kuin paremmin toimeentulevat perheet (Niemi 2022). On selvää, että perheiden kyvyt vastata näihin odottamattomiin elämän haasteisiin, vaihtelevat voimavarojen ja resurssien mukaan. Yllättävää näyttää olevan kuitenkin se, kuinka köyhyys syntyi vanhempien puheessa erityisesti vaikeiden elämäntilanteiden seurauksena. Köyhyys ei siis vain syventynyt elämäntapahtumien vuoksi, vaan aiemmin hyvin toimeentuleva perhe saattoi tipahtaa perusturvan varaan esimerkiksi lapsen sairastumisen vuoksi.

Epätasa-arvo palveluissa ja yhteiskunnan järjestelmissä

Kolmas lapsiperheköyhyyttä kuvaava teema syntyi epätasa-arvon kokemuksista. Epätasa-arvoinen kohtelu ei koskettanut pelkästään yksilöä tai yhteisöä, vaan koko palvelujärjestelmän toimintaa. Vanhempien kokemuksissa korostuivat ammattilaisten vaihtelevat auttamiskyvyt, jopa vihamielinen suhtautuminen köyhyyttä kohtaan tai epäasiallinen kohtelu, joka on liitetty osittain köyhyyden stigmaan eli leimaantumiseen. Nämä kaikki tekijät asettavat haasteita tasa-arvon toteutumiselle ja avun hankkimiselle. Kuten seuraavassa muutama vastaaja osuvasti asiaa kuvaa.

”...Jopa osalla ammattilaisista tai viranomaisista on jostain syystä vihamielinen suhtautuminen köyhiin, nähdään se omana vikana tai muuten vaan käyttäydytään epäasiallisesti...”

”...Kyllä mä tosi paljon koen stressiä, esimerkiksi neuvolasta ja muista virallisista tahoista, että tarttuuko ne näihin meidän työ/rahatilanteisiin...”

”...Ammattilaisten valmius auttaa vaihtelee...”

Tasa-arvon kokemukset eivät jää kuitenkaan yksittäisten ammattilaisten varaan, vaan ne ulottuvat myös koulutus- ja sosiaalipoliittisiin järjestelmiin. Vastaajista noin puolet ilmaisivat tyytymättömyyttään koulutuseroihin, mikä jätti perheitä epätasa-arvoiseen asemaan eriävien lähtökohtien vuoksi. Vanhempien kertomuksista on nähtävissä myös työvoimapolitiittiset ratkaisut, joissa heijastuu työllistymisen vaikeudet tai epätasa-arvoiset mahdollisuudet työllistyä oman koulutuksen puitteissa. Tasa-arvoiset mahdollisuudet koulutukseen ja palveluihin eivät siis toteutuneet vastaajien kertomana kaikille samanlaisena.

”...Aina kysytään miksi et kouluttaudu lisää tai yritä tarpeeksi? Ei niitä töitä vaan ole kaikilla aloilla ja siihen kouluttautumiseenkin tarvitsee rahaa. Opintotuki ei juuri kannusta tai laina...”

”...Opiskelija painostetaan ottamaan lainaa, koska toimeentulotukea ei myönnetä. Toimeentulokisysteemi on siitäkin hankala, ettei yhtään mitään voi olla säästöissä pahan päivän varalle...koska tukea ei saa, jos millään henkilön tilillä on yhtään rahaa...”

”...Lähinnä siis sosiaalipoliittinen rakenne, ei kannusta jäämään lasten kanssa kotiin, kun tuet on pieniä, joilla ei tule edes toimeen...”

Muutamit vanhemmista pohtivat siirtykö omat lähtökohdat myös lapsille. Pelko siitä, että lapsi ei saa yhdenvertaisia ja yhtä hyviä lähtökohtia elämään puhuttelee vanhempia monella tavalla. He pohtivat myös lasten elämänlaatua verrattuna paremmin toimeentuleviin. Osa vastaajista oli jättänyt joitain välttämättömään elämään liittyviä asioita hoitamatta, kuten terveydenhuollon asiakaskäyntejä. Etenkin lasten kohdalla heidän tarpeensa täytettiin luonnollisesti ensin, tinkimällä vanhempien omasta hyvinvoinnista.

”Sanotaan, että köyhyys periytyy lapsille. Sitä pelkään eniten, että en pysty tsemppaamaan lapsiani riittävästi omien huolieni takia, että hekin siksi tulevat mahdollisesti vajoamaan samaan suohon.”

”Huolettaa saako lapsi kaiken mitä tarvitsee, saako lapsi samaa kuin muilla...”

”...Mietityttää saavatko lapseni elää tarpeeksi onnellista lapsuutta, vaikka moniin heidän toivomiinsa aktiviteetteihin ja hankintoihin joutuu sanomaan, ettei ole mahdollista.”

”...Tai, että tarjoanko automaattisesti huonompia valintoja ”köyhänä” kuin, jos olisi varaa parempaan...Mutta laitan itse silti lapseni etusijalle. Pihistän kuluissa mieluummin omistani...Sitten on jäänyt niitä hammaslääkäriasioita hoitamatta...”

Vähävaraisiin perheisiin taloudelliset suhdanteet koskevat kaikkein eniten koko väestöstä (Salmi 2020). Lisäksi on huomioitava, että tämänkaltaiset epätasa-arvon kokemukset tuottavat paljon eriarvoistavia kehityssuuntia ja haastavat perheiden asemaa ihmisoikeuksien näkökulmasta. (Therborn 2014). Tutkimuksessani esiintyviä epätasa-arvon kokemuksia pidin erityisen huolestuttavina, sillä perheiden yhdenvertaisuus on monella tavalla uhattuna. Perheiden hyvinvoinnin kannalta olisi tärkeää, että myös vanhemmilla olisi mahdollisuus huolehtia omista tarpeistaan ja jaksamisestaan. Aineisto kertoi siitä kuitenkin hyvin suoraa kuvaa – tukea ja apua ei saanut riittävästi, pakon edessä on tingittävä omasta terveydestä ja hyvinvoinnista. Kokemuksista nousi esiin se, että korkeampi koulutus parantaisi asemaa, mutta siihen ei ole kaikilla perheillä yhtenäisiä mahdollisuuksia taloudellisten resurssien näkökulmasta. Taloudellisesti heikko tai epävakaa tilanne vähensi mahdollisuuksia hankkia lisäkoulutusta tai päästä pois hankalasta tilanteesta. Toimeentulotukijärjestelmän haasteet korostuivat erityisesti opiskelijoiden ja pienituloisten työssäkäyvien keskuudessa.

Eriarvoisuus

Neljäntenä teemana lapsiperheköyhyyteen liittyy eriarvoisuus. Eriarvoisuus ei näkynyt aineistossa pelkkänä taloudellisena puutteena tai erilaisina lähtökohtina, vaan kokonaisvaltaisena voimavarojen heikentymisenä, tukiverkkojen vähyytenä, harrastusten, osallistumisen, elämäntapojen sekä sosiaali- ja terveydenhuollon vajeena. Monet perheistä kuvailivat tarkasti eriarvoistavia tilanteita niin lapsen hyvinvoinnin kuin koko perheenkin kannalta. Tilanteet ovat paitsi asettaneet perheet heikompaan asemaan verrattuna muuhun väestöön, mutta myös aiheuttaneet yksilö- ja yhteisötasolla lisää ongelmia. Monilla perheillä vähävaraisuuden vaikutukset elämään nivoutuivat kaikille osa-alueille.

”...Varsinkin ruuan hinnan nousun myötä olen joutunut tinkimään terveellisestä ruuasta ja kasvien sekä hedelmien määrästä. Kalliimpien kausivaatteiden tai muiden välttämättömyyksien ostaminen vaatii paljon ajan viettämistä kirppiksillä... Tämä on jatkuvaa ja lapsen kasvaessa vauhdilla itselleni hyvin stressaavaa...”

”Ei pysty ostamaan lapsille kaikkea mitä tarvitsevat tai haluavat, ei voi tehdä lomamatkoja, itselle ei voi ainakaan ostella uusia vaatteita tai käydä kampaajalla tai muuta vastaavaa.”

”Ystäviä ei näe niin usein kuin haluaisi, jos ei ole varaa bensarahaan tai bussiin...”

”...Se aiheuttaa myös riitoja, kun kummallakaan ei ole varaa harrastaa mitään, vaan oma aika on kotona tapahtuvaa tai esimerkiksi lenkillä käymistä...”

Eriarvoisuus ei vaikuttanut pelkästään kulutusvalintoihin, omaan lähiyhteisöön tai sosiaalisiin suhteisiin. Eriarvoinen asema tuli perheiden puheessa erityisesti esille pohdittaessa

omaa vanhemmuutta, tunteita ja voimavaroja. Perheet olivat hyvin tietoisia asemastaan ja pitivät sitä luonnollisesti hyvin epäoikeudenmukaisena. Aina lepokaan ei palauttanut pikkulasten vanhempien jaksamista, jos lepoajalla ei pystynyt tekemään itselleen merkityksellisiä asioita. Tuntemukset siitä, että on muita huonompi ja arvottomampi toistuivat useammassa vastauksessa, kuten myös häpeän ja ahdistuksen tunteet, koska ei kuulunut tiettyyn joukkoon. Eräät vastaajista kiteyttää tilanteensa hyvin sanoiksi.

”On tunne, että pitäisi kuulua johonkin kategoriaan. Esimerkiksi lapsilla pitäisi olla tietty harrastukset, joita harrastaa, vaikka olisivat kalliita... Yhteiskunta asettaa tietyn paineen siitä, millaista perhe-elämän kuuluisi olla...”

”...Että ei tueta siinä vanhemmuudessa tai näissä vähävaraisuuden haasteissa riittävästi. Nähdään ne vähävaraiset huonoina vanhempina, että on joku ongelma. Ärsyttää se, että suomessa on niin suuret luokkaerot, että ne jotka tulee hyvin toimeen pärjää kaikkiaan paremmin ja ne pienituloiset vaan sinnittelee ja elää ihan kuilun partaalla.”

”Tunnen olevani arvoton ja huonompi kuin muut.”

”Välillä on tuntunut siltä, että köyhyys on kulkeutunut identiteettiini vähävaraisena äitinä, mietin näkeekö sen jotenkin ulospäin? Ehkä se on vaan enemmän omassa mielessä...”

Vaikka monien tutkimusten mukaan suomalaiset lapset enemmistönä voivat pääasiassa paremmin kuin ennen niin taloudellisesti, terveydellisesti kuin sosiaalisestikin, myönteistä kehitystä varjostaa eriarvoistuminen ja eriarvoistuva yhteiskunta. Hyvä kehityssuunta ei saa peittää allensa monien perheiden ja lasten hätää, jotka elävät huono-osaisina, köyhissä kotitalouksissa. (Kallio & Hakovirta 2020, 7.) Kuten tässäkin osiossa tutkimustulokset antavat ymmärtää, köyhyyden kokemukset ovat kokonaisvaltaisia, elämää monella tapaa rajoittavia ja perheitä lokeroivia. Niistä aiheutuu inhimillistä kärsimystä ja hätää kokijoilleen. Kokemukset myös asettavat perheet erilaisiin lähtökohtiin vaarantaen yhdenvertaisuuden aatteen. Osallistumisen ja osallisuuden kokemukset rajautuvat pieniksi, kun vaihtoehdot harrastuksille ja kulttuurielämyksille ovat ilmaista toimintaa. Huomioitava seikka on myös se, että rajoittuneet oikeudet aiheuttivat toiminnan vajetta, joka on nähtävissä tunnetasolla kuin myös voimavaroissa. Osa vanhemmista kertoikin kokeneensa toistuvaa masennusta ja stressiä, mikä vähensi entisestään omia voimavaroja hankkia apua tai toimia aktiivisena osallisena yhteiskunnan järjestelmissä. Negatiiviset tunteet näyttäytyivät pitkäaikaisena kuormituksena ja lisäsivät olennaisesti syrjäytymis- ja sairastumisriskiä, joka on todennettu myös muissa tutkimuksissa (Salmi 2020, 40). Näistä lähtökohdista katsoen vähävaraisilla perheillä on vähemmän valinnanvaraa, heikommat mahdollisuudet hyvinvointiin ja

enemmän tilanteita, joissa eriarvoisuutta on mahdollista syntyä. Ihmisarvottomuuden ja pitkäaikaisen kuormituksen tunteet seuraavat perheitä monissa arkisissakin tilanteissa. Nämä ajatukset saattavat vaikuttaa kielteisesti vanhemman omaan käsitykseen itsestään kasvatelijana tai huoltajana.

Kestävä kehitys elämänlaadun tuottajana

Kestävän kehityksen teema nousi esille viimeisenä, viidentenä lapsiperheköyhyyteen liittyvänä teemana. Opinnäytetyöhön liittyvästä aineistosta kohosi selvästi esille muista teemoista poiketen kestävän kehityksen suuntauksia, jotka nähtiin ennen kaikkea paitsi ekologisina, kestävinä ratkaisuin, mutta myös hyvän elämän mahdollisuuksien vaalimisena sosiaalisesti sekä kulttuurisesti. Kestävä kehitys voidaan nähdä maailmanlaajuisena, alueellisenä tai paikallisena toimintana, joka on jatkuvaa sekä ohjattua muutosta, minkä päämääränä on hyvän elämän edellytykset sekä kansalaisten perushyvinvointi. Siihen nivoutuu useampi osa-alue, kuten ympäristö, talous ja ihminen. (Ympäristöministeriö 2023.) Tämä osittain yllättäväkin tulos, näyttäytyi perheiden puheissa erityisesti koetun elämänlaadun kokemuksissa. Suurin osa vastaajista kertoi onnellisuuden olevan kiinni aivan toisista asioista, kuin mitä taloudelliset resurssit tuottavat. Lisäksi sinnikkyys, kestävät valinnat ja ympäristötietoisuus nähtiin pääasiassa vähävaraisuuden hyödyllisinä puolina. Seuraavassa eräät vastaajista pohtivat suhdettaan ympäristöönsä ja valintoihinsa. Myös oma paikka sekä elämänlaatua tuottavat tekijät näyttäytyvät vahvasti kestävän kehityksen valossa.

”Luonto kiittää luonnon ystävää. Kamppeet kierrätetään ja ne, joita ei kierrätetä, käytetään niin loppuun, että niistä ei ole kierrätettäväksi...”

”Osaan elää perheeni kanssa kestävän kehityksen ajatuksella. Ostamme kirppari-vaatteita. Kulutamme maapalloa vähemmän. Emme elä turhuudessa. Elämme eläkkeemme. Olemme vaatimattomia ja arvostamme kaikkea enemmän.”

”Kyllä pieniä arkisia asioita osaa arvostaa eri tavalla kuin silloin yksin asuvana työsäkävänä, kun ei tarvinnut miettiä ostoskäyttäytymistään ja tavaran tarpeellisuutta...Olen tullut tietoisemmaksi aineettomien asioiden tärkeydestä, kuten ajankäytöstä ja lapsen kanssa vietetystä ajasta.”

Huomattavaa on, että vähävaraisissa perheissä usein korostui jonkin asian tai tarpeen puute, mutta kestävän kehityksen näkökulmasta perheet olivat onnistuneet luomaan niitä tukirakenteita ja voimavaroja, joita yhteiskunta ei heille pystynyt tuottamaan ja, joiden avulla perheet kasvattivat resilienssiään eli psyykkistä selviytymiskykyään sekä joustavuuttaan etenkin vaikeammassa tilanteissa. Kestävän kehityksen aate toi myös hyvin paljon tulevaisuuteen ja toivon liittyviä näköaloja, joiden läpi köyhyyskokemuksia oli helpompi katsoa

voimavaratekijänä perheen elämässä. Perhe pystyi tarkoituksellisesti palaamaan aiempaan tiukkaan tilanteeseen ja peilaamaan nykyistä tilannetta siitä käsin. Jotkin asiat olivat saataneet jäädä elämään, vaikka perhe olikin päässyt ponnistamaan pois pahimmasta taloudellisen ahdingon tilanteesta. Muutamat vastaajista luonnehtivat tilannetta seuraavasti.

”Muutama vuosi sitten, kun oli rahat oikeasti tiukoilla opetti ajattelemaan luovasti lasten kanssa. Lapset eivät oikeasti tarvitse kaikkea uutena kaupasta, kirpparilta löytyy ihan yhtä hyviä vaihtoehtoja, jos viitsii nähdä vähän vaivaa. Kalliit kahvilat voi kiertää kaukaa, kun lapset itse leipoo mieluummin, jos vaan saavat luvan auttaa. Sama koskee ruokapaikkoja, lapset kaipaavat enemmän yhdessä tekemistä kuin kalliita huvia. Tiukemmat ajat opetti myös olemaan tarkempia rahankäytön suhteen. Nyt vaikka rahaa olisikin niin edelleen puolison kanssa kaikki hankinnat harkitaan tarkasti ja tehdään hintavertailua kaikista hankinnoista.”

”8-vuotta kotiäitinä oli vähävaraisinta aikaa, samoin aikoinaan opiskeluaika...Tietty pihistelykulttuuri tuli opittua ja siitä on ollut hyötyä...Kaikki käytetään todella loppuun meillä.”

Säästämisen taidot ja erityisesti sinnikkyys elämän erilaisissa tilanteissa näkyivät perheiden kertomuksissa valoisalla sekä tukevalla tavalla. Kuten Martela Allardtin hyvinvointimallista on todennut, ei taloudellisten resurssien lisääminen tiettyyn pisteeseen saakka enää tuota lisää hyvinvointia (Martela 2022). Tämä kehityssuunta on nähtävissä myös tässä aineistossa. Useat vanhemmat pohtivat sitä, miten heidän kestävät valintansa tuottavat hyvinvointia taloudellisten resurssien ulkopuolella. Hyvinvointi ja elämänlaatu ei näillä perheillä koostunut ainoastaan taloudellisista tarpeista, vaan jopa niiden edelle menivät aineettomat asiat, lähiyhteisö ja muut perheelle merkitykselliset onnellisuutta tuottavat asiat.

”Me ollaan ainakin aika tosi onnellisia, vaikka rahat riittää juuri ja juuri, ja joskus joudutaan pyytämään apua, että pärjätään.”

”Onnellisuus arjen pienistä asioista: hyvästä kahvista, keskustelusta ystävän kanssa tai koko perheen metsäretkestä. Lisäksi on oppinut arvostamaan sitä, että raha ei kasva puussa vaan sen eteen täytyy tehdä töitä, jotta menestyy ja saa sen mitä haluaa.”

Kestävät valinnat näkyivät perheillä myös ihmissuhteissa. Aiemmat tutkimukset aiheesta ovat tuottaneet kahdenlaista tietoa, köyhyys joko yhdistää tai erottaa perheitä (Leino 2020). Tämän opinnäytetyön aineiston pohjalta kuitenkin totean, että osa vastaajista liitti kestävät ihmissuhteet voimavarakseen, joiden avulla on jaksanut vaikeammatkin elämänvaiheet.

Näin kestävät ihmissuhteet myös yhdistivät ja kasvattivat ihmisen omaa selviytymisen tunnetta ja sosiaalista pääomaa, vaikka ympäristö sitä toisaalta rajasikin.

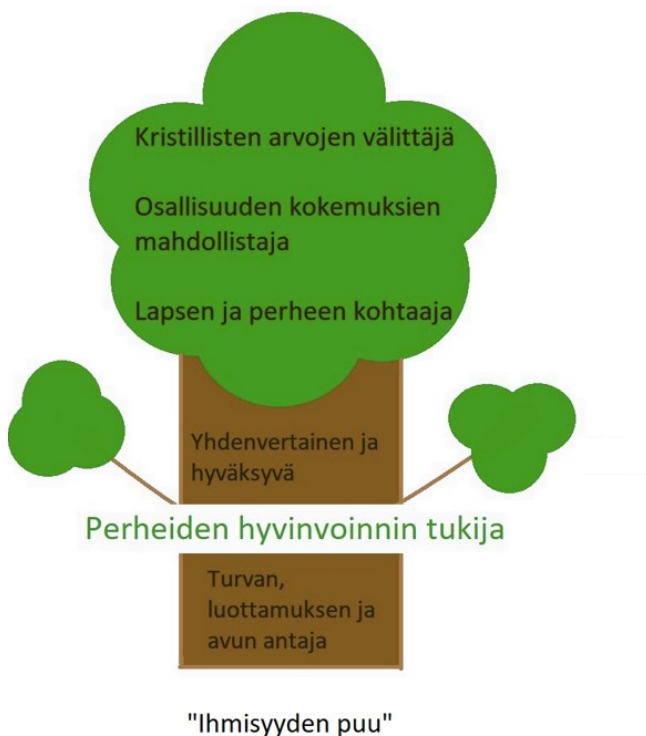
”Aikaa on enemmän kuin rahaa. On (vähävaraisuus) luonut yhteenkuuluvuuden tunnetta, että tästä kyllä selvitään...”

Kestävä kehitys oli samalla siis tietoisuutta omasta asemasta sekä valintojen vaikutuksista, mutta myös tapa tarpeiden toteuttamiseen yhdenvertaisesti. Tämä oli mielenkiintoinen huomio, tarkastellen kestävä kehityksen kansallisia päämääriä, joihin on kirjattu köyhyyden vähentäminen tai sen lieventäminen. (Ympäristöministeriö 2023.) Tästä opinnäytetyöstä nousut kestävä kehityksen suuntaus lapsiperheköyhyyden kokemuksissa vaikuttaakin erityisen mielenkiintoiselle, kun sitä tarkastelee perheiden hyvinvoinnin merkityksistä käsin. Suunta on kuitenkin selvä: kiitollisuus ja arvostus elämään lähtee perheiden kestävästä, merkityksellisyyden kokemuksista, ei niinkään taloudellisista tekijöistä.

5.3 Seurakunnan rooli köyhyyden lieventäjänä

Tässä osuudessa käsittelen toista tutkimuskysymystäni eli sitä, millaisen roolin perheet antavat seurakunnalle köyhyyskokemusten lieventäjänä tai poistajana. Aihetta on tutkittu aiemmin yhteiskunnallisena kysymyksenä, mutta tässä opinnäytetyössä keskityn tarkastelemaan erityisesti Taipaleen seurakunnan toimintaa ja löytämään perheiden kokemusten kautta merkityksiä seurakunnan tehtävästä köyhyyden lieventäjänä. Analysoin tämänkin osuuden induktiivisella sisällönanalyysillä, ja siihen liittyvä teemoittelun polku on nähtävissä Liitteessä 6. Vastauksista muotoutui lopulta neljän teeman kokonaisuus, josta muodostui seurakunnan toimintaa kuvaava ”ihmissyyden puu”. Tämä kuvio on nähtävissä kuvassa 1.

Seurakunnan rooli köyhyyskokemusten lieventäjänä

Kuva 1. Seurakunnan rooli köyhyyden lieventäjänä (Kuva: Sara Turunen 2023)

Ihmisyyspuu sai nimensä vanhempien kertomuksista ja näkemyksistä. Sana ihmisyys kuvaa myös humaaniutta, ihmisen arvokkaita ominaisuuksia, inhimillisyyttä ja ymmärtämistä (Torppa & Keskinen 2005). Puuta ympäröivät neljä pääteemaa, joiden sisälle on tiivistyneet tärkeimmät ja toistuvimmat asiat aineistossa suhteessa tutkimuskysymykseen. Puu kannattelee tarkkaan valitut teemat, tarkasti valitulla järjestyksellä. Puun juuret muodostavat kivijalan ja perustan seurakunnan roolista sekä palveluista, oksat puolestaan

kannattelevat merkityksessään perustehtävää. Puun lehvistö tiivistää seurakunnan merkittävimmän ja näkyvimmän yhteiskunnallisen työn, joka näyttäytyy kaikille perheille yhdenvertaisena ja samanlaisena, toivoa ja tulevaisuutta ylläpitävänä aatteena. Seuraavassa kuvailen teemat tarkasti ja kerron, millä tavalla ne näkyivät vanhempien käsityksissä ja kertomuksissa sekä millaisiin elementteihin erityisesti kiinnitin huomiota vastauksia tarkastelleni.

Kristillisten arvojen välittäjä

Ensimmäinen pääteema nousi vanhempien kertomana esiin kirkon yhteiskunnallisesta tehtävästä. Evankelis-luterilaisella kirkolla ei ole pelkästään teologinen kristinuskoa tukeva tehtävä, vaan se tekee kaiken aikaa paljon työtä ihmisten hädän ja kriisien voittamiseksi. Elinolojen parantaminen ja ihmisoikeuksien toteutuminen ovat osana kirkon tehtävää yhteiskunnallisesta yhteydestä katsottuna. Kirkko ottaa myös toistuvasti kantaa jatkuvaan muutokseen, maailmanlaajuisiin ja yhteiskunnallisiin kysymyksiin. (Ketola ym. 2015; Suomen evankelis-luterilainen kirkko 2023.)

Perheet antoivat aineistossani kuitenkin paljon uskon, toivon, rakkauden ja tulevaisuuden merkityksiä kirkon ja seurakunnan roolista puhuttaessa. Perheille kristilliset arvot eivät merkinneet pelkkää uskonnon opettamista tai siitä puhumista, vaan seurakunta ja kirkko nähtiin etenkin turvaa ja luottamusta tuottavana, läheisen rakkautta välittävänä sekä toivoa ylläpitävänä instituutiona. Muista sosiaalijärjestelmistä sen erotti harkinnanvaraisuus, mutta myös lupa puhua uskonnosta.

”Evankeliumi tärkeintä, se että ihmisellä on iankaikkinen toivo, auttaa niin moneen asiaan tässä elämässä... Tosi tärkeää työtä tekevät seurakuntien lapsi- ja diakonia-työntekijät. Diakonia kuitenkin monelle se akuutin hädän apu, kun muualla ei oteta huomioon sitä ja tätä itseaiheutettua (jotka ei todellakaan ole aina itseaiheutettuja)...”

”Kyllä se on tärkeää, että elämässä on jokin rakastava taho, joka ei tuomitse.”

”Seurakunnan antama tuki on turva. Joka luo uskoa siihen, että aina selvitään...”

Merkittävää on, että vanhemmat kertoivat myös niistä kokemuksista, kuinka suvaitsevaisuus välittyi kirkon palveluista, vaikka perhe olisi lähtökohtaisesti ollut vakaumukseton tai jonkin muun uskontokunnan jäsen. Uskontoon suhtauduttiin neutraalisti, vaikka osa perheistä koki, että juuri seurakunnassa on lupa puhua uskonnosta. Vastaja nostivat merkityksissään esiin hyvinvoinnin näkökulmia, joissa seurakunnan toteuttama tuki oli sisällöllisesti paljon muutakin, kuin kristilliset tehtävät.

”Näen seurakunnan tavallaan enemmänkin järjestönä kuin kaikessa uskontoon sidottuna toimielimenä, koska luterilaiset ovat suvaitsevaisia muita kohtaan ja olen itse kokenut, esimerkiksi perhekerhossa, että siellä keskiössä on lapsen ja vanhemman viihtyminen sekä vertaistuki...uskonasiat ei mitenkään korostu, ei ole kysely oletko kirkollisverot maksanut tai kuulutko seurakuntaan...”

”Vaikka ei kuuluta evankelisluterilaiseen seurakuntaan, niin tosi ihanaa, että lapset ovat saaneet silti osallistua kerhoihin ja kuulla sielläkin rakastavasta Jumalasta. Tosi paljon ovat tykänneet olla.”

Kristillisiä arvoja kuvasi myös vanhempien kertomus inhimillisyydestä ja toisten hädän lievittämisestä. Auttaminen ja välittäminen sekä arvokkaana näkeminen oli perheiden kertomuksissa monin tavoin pinnalla. Vastakohtana huonoille, jopa syrjiville kokemuksille, kristilliset arvot pystyivät välittämään jotain korvaavaa ja hyvää. Perheiden kokemus arvokkuudesta oli molemmin puoleista, useat vastaajista toivat esiin myös oman arvostuksensa seurakunnan varhaiskasvatuksen ja diakoniatyön palveluita kohtaan. Arvokkuuden kokemukset eivät liittyneet siten vain koettuun vuorovaikutukseen tai palveluun, vaan ammattilaisten toiminnassa nähtiin jotain sellaista arvokasta, joka tuottaa merkityksiä juuri näille perheille.

”Ystävällisyys, luottamus ja aito kohtaaminen ovat olleet kokemukseni perustana...Minusta hyvin tärkeä työ- ja palvelu, jota ei arvosteta riittävästi, mutta joka auttaa perheitä jatkuvasti. Kerhotädit ansaitsevat ehdottomasti enemmän ääntä ja arvostusta!”

Osassa perheiden kuvailevia kokemuksia oli havaittavissa hyvinkin puhuttelevia ”kohtaloita”. Mikäli yhteiskuntamme erilaiset sosiaaliset järjestelmät eivät voineet auttaa perhettä, seurakunnan nähtiin tuottavan tai täydentävän palveluverkoston umpikujaa. Seurakunnan tuki muodosti silloin viimesijaisen turvan, jota se tarjosi kristillisten arvojen mukaisesti, lempeällä ja inhimillisellä tavalla, kuten eräs vanhemmista seuraavassa kuvaa tilannettaan.

”Diakoniatyössä minut on aina kohdattu ihmisenä ihmiselle, arvostaen ja kunnioittaen. Apua olen saanut hyvinkin tiukoissa tilanteissa...Jos diakoniatyö ei olisi auttanut, en olisi saanut mistään apua perheellemme.”

Kristillisten arvojen välittäminen näkyi aineistossani, paitsi lupana puhua kristinuskosta ja sen opettamisena, myös humaaneina arvoina, kuten lähimmäisen välittämisenä, tulevaisuuden toivona sekä inhimillisyytenä. Aiemmat tutkimukset kirkon roolista myötäilevät tuloksia erityisesti turvan ja pysyvyyden osalta. Nämä teemat ovat myös tässä aineistossa nähtävissä, kuten myös se, että edelleen seurakunnan yksi ydintehtävistä on tuottaa teologista näkemystä inhimillisen hädän keskelle sekä vaikuttaa perhe- ja diakoniatyön keinoin

siellä, missä hätä on suurin. (Salminen 2015, 165–171.) Vanhempien puheissa korostui kuitenkin jokin, mikä monilta julkisilta instituutioilta puuttui: toivon, tulevaisuuden ja lähimäisen auttamisen eetos.

Osallisuuden kokemusten mahdollistaja

Kuten aiemmat tutkimukset ovat osoittaneet, kirkon ja seurakunnan rooli on ollut keskeinen etenkin yhdenvertaisten osallisuuden mahdollisuuksien toteuttajana sekä syrjäytymisen ehkäisijänä (Ketola ym. 2015). Tämä on todennettavissa tässäkin aineistossa, sillä toisessa pääteemassa vanhemmat kuvailivat seurakunnan merkityksiä osallisuuden kokemuksista käsin hyvinkin yhdensuuntaisina. Vastaajat eivät tehneet eroa varhaiskasvatuksen tai diakoniatyön palveluiden välillä, vaan molempien toimialueiden nähtiin olevan yhtä tärkeitä ja yhteneviä osallisuuden tukemisessa.

Perheet kertoivat kokemuksistaan seurakunnan palveluiden käyttäjinä hyvin merkityksellisellä tavalla. Monet vanhemmat näkivät osallisuuden näkökulmasta erittäin tärkeinä lasten mahdollisuuden osallistua erilaiseen maksuttomaan toimintaan, sillä perheellä ei ehkä saatanut olla varaa muutoin kustantaa lapsen harrastusmaksuja. Lisäksi erilaisessa kerhotoiminnassa, vanhemmat korostivat maksuttoman välipalan tärkeyttä. Yksikin maksuton ruoka säästi perheiden taloudellisia resursseja ja tuki näin perhettä kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin ajatuksella. Yli puolet vastaajista toivoi erityisesti mahdollisuuksia maksuttomiin koko perheen tapahtumiin, retkiin ja päiväleireihin. Näissä tapahtumissa, kuten myös erilaisessa kerhotoiminnassa, tärkeiksi asioiksi nostettiin lasten ja aikuisten vertaissuhteet sekä perheiden yhteiset elämykset. Tunne siitä, että on tervetullut ja kuulu johonkin oli perheille tärkeä asia. Seuraavassa perheet kuvailevat seurakunnan toiminnan merkityksellisyyttä osallisuuden eri alueiden kautta.

”Mielestäni on erittäin tärkeää, että seurakunta järjestää esimerkiksi maksuttomia tai hyvin halpoja leirejä tai kerhoja. Lapsilla on mahdollisuus elämyksiin ja kavereihin, vaikka vanhemmilla ei olisi varaa tarjota sellaista toimintaa, jos se olisi maksullista.”

”Seurakunnan kerhot auttavat rytmittämään pienlapsiarkea ja luovat kodinulkopuolisia kontakteja. Mikä korostuu etenkin vanhempainvapaiden aikana, kun päivän tai viikon ainut niin sanottu aikuiskontakti voi olla kerhon kautta.”

”Köyhälle perheelle seurakunnan järjestämä ilmainen toiminta ja retket ovat merkittäviä, etenkin lapsille, koska voi olla, ettei perheellä ole varaa harrastaa mitään. Seurakunnan toiminnan ohessa saatu ruoka tai välipala voi auttaa paljon perheen arkea, koska yksikin ilmainen ruoka säästää rahaa.”

Perheet kuvailivat paljon tilanteita, joissa seurakunnan maksuttomat palvelut myös lievensivät vanhempien itse kokemaa tai lasten yksinäisyyttä. Se, että lapsi tai huoltaja itse sai perheen tilanteesta riippumatta olla osallinen, päästä osaksi jotakin, oli merkityksellistä. Ryhmässä ei pelkästään saatu vertaiskokemuksia tai solmittu ystävyyssuhteita, vaan siinä peilattiin omaa toimintaa suhteessa muihin ja kehityttiin osana oman ryhmän toimintaa. Lisäksi käsitykset siitä, että on arvokas juuri tässä ryhmässä, nousivat aineistosta esiin useamman vanhemman puheissa. Kuten eräät vanhemmista toteavat.

”Lapset pääsevät seurakunnan kerhon kautta harjoittelemaan ryhmässä toimimista, vanhemmista erossa olemista ja saavat samalla kavereita.”

”On ollut mukava osallistua, kun tosiaan kaikki ovat tervetulleita toimintaan...Jokainen lapsi ja hänen perheensä tulee nähdäksi ja kuulluksi tasavertaisena taustoistaan huolimatta.”

Osallisuuden kokemukset muodostuivat paitsi palveluiden maksuttomuudesta ja avoimuudesta, mutta myös lämpimästä vuorovaikutuksesta, ryhmässä toimimisen taidoista, yksinäisyyden ehkäisemisestä sekä elämäntaitojen vahvistamisesta. Seurakunta tuotti perheiden käsityksissä osallisuutta tukevia toimintoja, poistaen perheiden osattomuutta, kutsuen kaikki mukaan samaan toimintaan, samasta lähtöpisteestä. Aiemmissä tutkimuksissa on todettu, että osallisuuden kokemukset mahdollistuvat etenkin silloin, kun ilmapiiri on lämmin ja hyväksyvä (Isola ym. 2017; Kataja 2023). Tässäkin aineistossa suuntaus oli nähtävillä, vanhemmat kuvailivat lämminhenkisyttä ja omaa paikkaansa ryhmässä tervetulleen ja hyväksyvän tunnelman kautta. Seurakunnan palvelut muodostivat näille perheille siten hyvinvointia sekä osallisuutta tukevia turvaverkkoja, joita heillä ei todennäköisesti olisi ilman kyseistä toimintaa. Tästä näkökulmasta tarkastellen seurakunta toteuttaa monia osallisuuden mahdollisuuksia ja perheiden syrjäytymisen ehkäisyä melko tehokkaasti pelkän rinnalla kulkemisen avulla (Ketola ym. 2015).

Lapsen ja perheen kohtaaja

Kolmas pääteema nostaa esiin perheiden kohtaamisen ja tavoittamisen toiminnan avulla. Huolimatta siitä, että seurakunnan varhaiskasvatus ei enää tavoita yhtä monia perheitä, kuin aiemmin, aineistossani kohosivat perheiden kokemukset lapsi- ja perhetyöstä merkittävällä tavalla (Hytönen 2015, 120, 134). Perheet korostivat varhaiskasvatuksen kohtaamisissa ystävällistä, lämmintä vuorovaikutustapaa, ammattitaitoa sekä lämminhenkisyttä. Diakoniatyötä puolestaan perheet kuvasivat ihmisyytenä, aidon ja välittävän vuorovaikutuksen kautta. Diakonia- ja varhaiskasvatustyö näyttäytyivät osin samankaltaisten teemojen kautta. Lähes kaikki vastaajista olivat olleet viimeisen vuoden aikana tyytyväisiä saamaansa palveluun ja tukeen.

Mielenkiintoista on, että opetus- ja kasvatustieteiden kriisi ei aineistossani heijastunut perheiden käsityksiin seurakunnan kasvatustyöstä. Perheet näkivät seurakunnan toteuttaman varhaiskasvatustoiminnan, erityisesti päivä- ja perhekerhon, retket sekä erilaiset koko perheen tapahtumat ja leirit, kokonaisvaltaista hyvinvointia sekä jaksamista tukevina. Pienet ryhmäkoot, yksilöllinen kohtaaminen ja lupa olla oma itsensä ilman arvostelua antoivat merkityksiä vanhemmille palveluiden käyttäjinä. Varhaiskasvatus ei tukenut vanhempien kertomuksissa pelkästään lasta, vaan koko perhettä ja kutsui yhteiseen toimintaan osaksi yhteisöä, jossa jokaisella on tilaa. Kohtaaminen muodostui pienistä asioista mutta tärkeistä seikoista, kuten eräs vastaajista kertoo.

”Vuorovaikutus on ollut todella ammattitaitoista ja lämminhenkistä. Missään muualla...minua ja lapsiani ei ole kohdattu näin hyvin kuin seurakunnan päivä- ja perhekerhoissa. On lupa olla oma itsensä ja kasvatustyölle selvästi omistaudutaan. Perhekerhoissa on hyvä tunnelma ja lapsi tykkää käydä päiväkerhossa. Pienet ryhmäkoot näinä aikoina ehdottoman plussaa. Toiminta on ollut lapsen ikätasoa vastaavaa ja hyvin huolehtivaista!”

Etenkin Pikkuhelppi-toimintaa pidettiin merkityksellisenä, sillä se toi apua perheen arkeen kotioloihin, eikä leimannut käyttäjänsä. Pikkuhelppi-toiminta tuotti perheelle paitsi hyvinvointia myös turvaverkostoja, joita ei välttämättä muutoin ollut saatavilla. Yli puolet vastaajista toivoikin Pikkuhelppin jatkuvan pandemiavuosien jälkeen normaalisti kaikilla alueilla. Pikkuhelppi-toiminnan ansiosta perheet tulivat kohdatuksi ja saivat apua, joka tuki koko perheen yhteistä hyvinvointia. Vanhemmat saivat lepoa, aikaa käydä asioilla tai hetkiä tehdä jotain yhteistä pariskuntana, sillä välin, kun lapsi puolestaan sai ikätasoaan vastaavaa aktiivisuutta ja toiminnallista sisältöä päivään. Tämä näkyi parempana arjessa jaksamisena ja hyvinvoinnin lisääntymisenä.

”Minut on kohdattu ystävällisyydellä ja olen saanut sitä apua, jota olen tarvinnut. Pikkuhelppi oli vauvavuotena kiva uutuustoiminta, josta oli minulle apua, kun sain käydä omilla asioilla lapsen ollessa hoidossa.”

Perheet antavat merkityksiä henkilökunnan avoimuudelle, helposti lähestyttävyydelle ja lasten välittömälle ilolle toiminnan jälkeen. Monet vastaajista kokivat, että kasvatusyhteistyö ja vuorovaikutus on onnistunut juuri silloin, kun lapsi on saanut kerhoista ilon ja onnen kokemuksia sekä perhe on tullut kuulluksi ja nähdyksi omana itsenään. Perheiden vastaukset huokuvat ajatusta siitä, miten koko perheen hyvinvointi tuottaa onnellisia lapsia. Seurakunta oli onnistunut tässä tehtävässään, luomalla perheille merkityksiä elämänlaatuun sekä hyvinvointiin.

Diakoniatyötä vanhemmat kuvasivat lähimmäisen rakkauden ja auttamisen eetoksen kautta. Arvostava ja kunnioittava kohtaaminen, kiitollisuus sekä elämän isot kysymykset värittivät vastauksia. Aito kohtaaminen, jossa perhe tuli nähdä välittävän sekä ymmärtävän vuorovaikutuksen kautta teki perustan ihmisyyden kokemuksille. Kokemuksille siitä, että on riittävä ja arvostettava, inhimillisen ja ystävällisen kohtelun arvoinen. Diakoniatyön taloudellinen ja henkinen apu on auttanut perheitä vaikeimman yli. Seuraavassa muutamia vastaajista kertovat diakoniatyön kokemuksistaan.

”Ihmisyys...Vuorovaikutus on ollut aitoa ja välittävää. Ohjeet ja apu selkeitä. Avustus on auttanut vaikeimman yli...Minut kohdattiin ystävällisesti.”

”Kokemukseni diakoniatyöstä muodostuu ihmisyydestä, yhteisöllisyydestä sekä riittävyyden tunteesta, sellaisena kuin olemme.”

Allardt'n uudistuneen hyvinvointimallin mukaan ihminen pääsee täyteen potentiaaliinsa vasta silloin, kun hän määrittelee itse omat merkityksensä eikä ne ohjaudu ulkopuolelta. Hyvinvoiva ihminen tarvitsee näitä tärkeitä asioita jokapäiväisessä elämässä voidakseen hyvin, mutta erityisesti niitä tarvitaan ystävyys-, vertais- ja tukiverkostojen rakentamisessa. (Martela 2022.) Aineistostani nousseet perheiden omat kokemukset kertovat siitä, mitä merkityksiä ja mitä tarpeita perheillä on. Tämän ympärille rakentuu seurakunnan tukea antava rooli, joka tavoittaa useita perheitä. Seurakunta pystyy tuottamaan kaikkia näitä hyvinvointia tukevia rakenteita diakoniatyön ja varhaiskasvatuksen alueilla perheiden kohtaamisella ja heidän tavoittamisellaan matalalla kynnyksellä (Hytönen 2015, 134–145). Lämmin vuorovaikutustapa mahdollistaa perheiden kohtaamisen konkreettisella, auttavalla tavalla.

Yhdenvertainen perheiden hyvinvoinnin tukija

Resurssien puuttuminen tai niiden niukkuus aiheuttaa haasteita jokaisen lapsen yhdenvertaisille mahdollisuuksille kasvaa ja kehittyä, mutta erityisesti tämä koskee huono-osaisia perheitä ja vähävaraisia kotitalouksia. Eriarvoistumisen riskit kasvavat, jos lapset jäävät vaille tarvitsemaansa, oli kyse sitten palveluista tai muusta, aineellisesta tekijästä. (Salmi 2020, 43.) Neljäs ja viimeinen pääteema nostaakin esille seurakunnan roolin perheiden eriarvoistumisen ehkäisijänä, yhdenvertaisena ja hyväksyvänä matkakumppanina.

Perheet kertoivat kokemuksistaan, jotka poistivat stigmaa paitsi aiheen, myös palvelujen ympäriltä. Seurakunta nähtiin paikkana, jonne jokainen sai tulla taustastaan riippumatta. Perheen taustat eivät määritelleet perhettä palveluiden käyttäjänä. Perheiden puheissa korostui se, että seurakunnan varhaiskasvatus tai diakoniatyö oli avointa kaikille, perheet eivät tulleet nähdä vain vähävaraisina perheinä vaan perheinä, jotka ovat aivan samalla lähtöviivalla kuin muutkin perheet. Eräs vastaajista kuvaa tätä hyvin osuvasti.

”Seurakunnan toiminta ei ole mielestäni leimaavaa, vaan sinne voivat osallistua kaikki perheet ja lapset taloudellisesta taustasta riippumatta. Ei siis tule nähdäkösi vain köyhänä perheenä, vaan voi saada vertaistukea muissa lapsiperheasioissa, kuten lasten uniongelmissa, uhmaikäasioissa tai muissa sellaisissa...Jokainen saa olla seurakunnan toiminnassa sellainen kun on.”

Perheet kertoivat hyvin yhtenevästi kokemuksista, joissa seurakunnan palvelut nähtiin ennen kaikkea hyväksyvinä ja universaaleina, kaikille yhdenvertaisina toimintoina. Perheille oli erityisen tärkeää se, ettei toiminta luokitellut tai erotellut heitä. Osassa vastauksissa korostui harkinnanvaraisuus, etenkin diakoniatyön palveluista puhuttaessa. Näissä tilanteissa näkyi palvelujärjestelmän repaleisuus, jota diakoniatyö osaltaan paikkasi. Perheet kuvailivat myös kokemuksia, joissa he kertoivat suoraan seurakunnan vaikuttavan yhteiskunnallisen eriarvoistumisen syntymiseen, vähentäen sitä. Mielenkiintoista on, että eriarvoisuus oli vastauksissa liitetty usein juuri onnistuneisiin kohtaamisen kokemuksiin.

”...Myös se, ettei lokeroida ketään vaan kaikki tervetulleita taustasta riippumatta. Lämminhenkinen ja tukeva ilmapiiri sekä harkinnanvaraisuus on minusta tärkeitä asioita. Srk (seurakunta) vähentää myös eriarvoisuutta ehkä paremmin kuin yksikään muu laitos tai rakennelma yhteiskunnassa.”

Kuten aiemmin olen todennut, kirkko edustaa monella tapaa haastavina aikoina turvaa ja pysyvyyttä (Salminen 2015). Tämä sama kehityskulku on huomattavissa myös omassa aineistossani. Vanhemmat kertoivat varsin paljon kokemuksista, joissa seurakunta loi perheille suunnatulla toiminnallaan struktuuria, ennustettavuutta ja turvan tunteita. Nämä ovat melko merkittäviä seikkoja yleisen maailmantilanteen ja pandemia-ajan jälkeen. Seurakunta näyttäytyi paitsi avun antajana myös monipuolisten kokemusten tarjoajana. Aiempien tutkimusten mukaan monissa vähävaraisissa lapsiperheissä eniten kuormitti juuri taloudellinen tilanne, sillä taloudellisten resurssien puute aiheutti herkästi monenlaista hyvinvoinnin vajetta (Toikka & Haanpää 2020, 126). Tämän opinnäytetyön tuloksista kuitenkin selviää, että moni perhe koki seurakunnan muun toiminnan olevan enemmän merkityksellistä, kuin yksittäisen taloudellisen tuen. Taloudellisella tuella oli kuitenkin merkityksiä perheelle yksilötasolla haastavissa elämäntilanteissa tai niistä selviämisessä. Hyvin tärkeiksi asioiksi perheet nostivat hyvinvointia tukevat tilanteet, toiminnot sekä toimintatavat. Näitä olivat esimerkiksi lämmin ja ymmärtävä ilmapiiri, myötäeläminen ja hengellinen tuki, erilainen kerhotoiminta sekä tapahtumat. Seurakunnan rooli näyttäytyi vanhemmille ennen kaikkea turvasatamana ja yhteisönä, jossa jokaiselle on tilaa olla omanlaisensa.

5.4 Tutkimustulosten luotettavuus

Laadulliseen kvalitatiiviseen tutkimukseen sekä aineistonkeruuseen kyselylomakkeella sisältyy aina jonkin verran ongelmallisia lähtökohtia. Vaikka kyselylomakkeen avulla pystymme saamaan tehokkaasti tietoa juuri kohderyhmän itse kokemista merkityksistä helposti ja nopeastikin, on aina huomioitava, että yksittäinen käsitys ei ole inhimillinen totuus tutkittavasta asiasta. (Tuomi & Sarajärvi 2018.) Koska kysely on toteutettu täysin virtuaaliympäristössä eli verkkokyselynä, tutkimusasetelma on ollut joustamattomampi kuin esimerkiksi haastattelututkimuksissa, joissa on mahdollista oikaista väärinkäsityksiä, tarkentaa vastauksia tai käydä vapaamuotoista keskustelua tutkittavan aiheen ympäriltä. Itsessään jo tämänkaltainen asetelma asettaa haasteita tulosten tulkittavuudelle, ymmärtämiselle sekä hyödynnettävyydelle, sillä tutkija lähtee usein liikenteeseen tietyistä perusolettamuksista. Kyselyhaastattelu saattaa tuottaa myös hyvin niukkasanaisia vastauksia avoimiin kysymyksiin ja vastausprosentti jäädä varsin alhaiseksi. Mikäli laadulliseen aineistoon ei saada riittävästi vastaajia, jää aineisto niukaksi. Tällöin ongelma muodostuu siitä, kertooko tutkimus ylipäänsä mitään tutkittavasta aiheesta tai ilmiöstä. On kuitenkin huomioitava, ettei vastamattomuus tai vastausten runsas määrä tee vielä tutkimuksesta laadullista. (Tuomi & Sarajärvi 2018; Juhila 2023a.) Ajattelen kuitenkin, että olen onnistunut saamaan melko hyvän käsityksen tutkittavasta aiheesta vastaajieni määrän perusteella. Kyselylomake on myös onnistunut vastaamaan tutkimuskysymyksiini, joka on johtanut siihen, että olen saanut vastauksia tutkittavaan ilmiöön riittävästi. On kuitenkin huomioitava, ettei ilmiöstä tässäkään opinnäytetyössä pysty kertomaan kaikkea, sillä sitä on tarkasteltu rajatusta näkökulmasta käsin.

Yksi laadulliselle tutkimukselle tärkeimmistä luotettavuuden seikoista nojautuu onnistuneisiin tutkimusrajauksiin. Tämä johtuu laadullisen, kvalitatiivisen tutkimuksen laajasta toimintaympäristöstä. Rajaaminen on ehdottoman tärkeää, jotta tutkimuksesta muodostuu paitsi mielekäs myös toteutettavissa oleva kokonaisuus. Tässä opinnäytetyössä olen tarkastellut tutkimusta vanhempien kokemusnäkökulmien kautta, jolloin vanhempien puhekieli on väline sanoittaa kokemusta tutkittavasta aiheesta. Ihmisen omakohtainen kokemus ja tulkinta, usein puolueellinen näkemyskin, luo väylän merkitysten tarkastelulle. Olen pyrkinyt löytämään toistuvuutta ja vastaavuutta useista vastauksista analysoidessani niitä. Tuloksissa yhdentyy perheiden antamat merkitykset tutkittavaa ilmiötä kohtaan, kuten laadullisessa kokemuserustaisessa tutkimuksessa yleensä. (Jokinen 2023.)

Haasteen työlle asettaa kuitenkin luotettavuusnäkökulmasta se, että verkkokyselyssä luotettavuuden tilaa ei pysty luomaan vuorovaikutuksellisessa suhteessa toiseen ihmiseen. Luottamus jäsentyy näin ollen tunnistettavuuden minimointiin anonyymiyden perusteella ja

tarkasti aseteltuihin tutkimuskysymyksiin. Tämä saattaa asettaa tutkimukselle heikkouksia. Tässä tutkimuksessa olen pyrkinyt tasaamaan tätä heikkoutta tutustumalla aineistooni hyvin ja lukemalla sitä useita kertoja läpi. Jotta tutkija ei menetä herkkyyttään kuulla tutkittavien kokemuksia, tulisi välttää aloittamista tutkittavaa ilmiötä sisällöllisesti määrittävistä teorioista. (Tuomi & Sarajärvi 2018; Jokinen 2023.) Olen tässä jokseenkin onnistunut, mutta tunnistan ja tunnustan haasteet teorian sisällyttämisessä kokemusnäkökulmiin tutkimustyötä tehdessäni. Tutkimusrajaukset olisivat voineet olla myös tiukempia, jolloin tuotettu tietokin olisi ollut täsmällisempää.

Laadullisessa tutkimuksessa on erityisen tärkeää epäillä kaikkea itsestään selvää tai jo tiedettyä tietoa. Tutkimuksen vaiheissa meidän on etäännyttävä itseämme jo tiedetystä tiedosta ja annettava aineiston puhua puolestamme. Hallinnollisten määritysten suhteen tulisi olla erityisen tarkka, sillä ne ohjaavat koko tutkimusta tai tutkittavaa ilmiötä syy-seuraussuhteineen. (Juhila 2023a.) Kvalitatiivinen aineisto on tässä työssä, kyselynä tuotetut vanhempien tekstit, joiden ympärillä kaikki toiminta tapahtuu. Vaikka aineistossa oli numeerisia kysymyksiä, niitä ei tulkittu numeerisessa muodossa.

Kaikkiaan onnistuin luomaan luotettavan kuvan tutkittavasta ilmiöstä ja pidän tutkimustani melko luotettavana, mutta tunnustan työssäni näkyviä heikkouksia erityisesti rajaamisen ja tiedon yhdistämisen kannalta. Uskon kuitenkin, että sain havainnollistavaa ymmärrystä lapsiperheköyhyydestä ja tietoa siitä, millaisia merkityksiä perheet luovat seurakunnalle tässä ajassa. Pystyin tarkastelemaan aihetta jopa uusista näkökulmista. Onnistuin noudattamaan työssä tarpeellisia säädöksiä ja toimin kaikissa tutkimuksen vaiheissa eettisesti kestävällä tavalla (Arene 2020). Olisin kuitenkin voinut valita lähtökohdaksi täysin toisenlaisen asetelman ja tutkia pelkästään perheiden kokemuksia seurakunnan palveluiden käyttäjinä. Tämänkaltainen tutkimusasetelma olisi ollut selkeämpi ja rajatumpi, tuottanut ehkä yksityiskohtaisempaa tietoakin palvelun järjestäjälle, mutta se olisi irrottanut aiheen yhteiskunnallisesta yhteydestä, enkä olisi pystynyt katsomaan köyhyyttä yhteiskunnallisena ilmiönä aineistosta nousseiden teemojen rinnalla. Tutkimuksen validiteetti eli se, kuinka hyvin käytetty mittausmenetelmä on mitannut juuri sitä, mitä pitikin mitata, on toteutunut hyvin ja sen toteutuminen on huomioitu myös tutkimuskysymyksiä tehdessä.

Vaikka laadullisessa tutkimuksessa tulisi ensisijaisesti käyttää avoimia, vähän strukturoituja kysymyksiä, olen tässä tutkimuksessa poikennut joiltain osin siitä, perustellen valintaani aineistoon pohjautuvalla teemoittelulla. Tarkoitukseni on ollut tuottaa tietoa puolistrukturoidun lomakkeen avulla, sillä se paitsi helpottaa vastaajia, mutta myös auttaa tutkijaa perehtymään laadullisiin luokkiin, joita on tarkoitus tuottaa. Strukturointi myös mahdollistaa tutkimuksen tarkoituksen tai ongelman kannalta merkityksellisten tiedon hankkimisen.

Tässä on kuitenkin huomioitava se, ettei kysymykset johdattele vastaajaansa liikaa ja, että jo tutkitusta tiedosta on riittävästi esiymmärrystä. Yhdenvertaisuuden periaatteiden mukaan tässäkin tutkimuksessa jokaiselle tutkimukseen osallistuvalla on esitetty täysin samat kysymykset, samassa järjestyksessä. (Tuomi & Sarajärvi 2018.)

Ajattelen lisäksi, että tämän tutkimuksen reliabiliteetti eli luotettavuus on muuntuva, eri aikoina ja erilaisissa olosuhteissa erilainen. Laadullista tutkimusta koskettavat monet muuttuvat tekijät ja ne heijastuvat aina vastauksiin jonkin verran. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006c.) Olen pyrkinyt työssäni kertomaan menetelmistäni ja perustelemaan niitä, lisäksi tutkimus olisi mahdollista näillä menetelmillä ja kysymyksillä toistaa uudelleen samansisältöisenä. Tarkastelen kuitenkin työtäni melko kriittisesti ottaen huomioon herkün aiheen sekä siihen liittyvät erityiset kysymykset eettisyydestä ja ihmisyydestä. Tutkimuksessa, kuten tässäkin työssä, on mahdollista vastata sosiaalisesti hyväksyttävällä tavalla eikä itse kokija aina pysty tai halua määritellä tilannettaan todenmukaisesti. Toisaalta on erittäin tärkeää pitää mielessä, ettei kenenkään kokemus voi tai saa olla epätosi. Ihmisen kokemus on aina subjektiivinen ja hyvin henkilökohtainen, eikä sitä ole mahdollista määritellä eettisesti kestävästi ulkopuolelta. Itse lähdän kuitenkin siitä käsityksestä, että vastaajien kokemukset ovat todellisia ja merkittäviä siitäkin huolimatta, että aineisto toistaa osin aiemmista tutkimuksista poikkeavia näkökulmia. Katson, että jokainen ihminen näkee tai kokee asiat eri tavalla. On joka tapauksessa hyvä pohtia, mitä ja mistä tulokset kertovat. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006c.) Uskon tämän tutkimuksen vastausten heijastelevan yhteiskunnallista keskustelua ja maailmanpoliittista tilannetta. Useiden yhteiskunnallisten kriisitilanteiden jälkeen monia meistä puhuttelee ihmisten kaikenlainen hätä, sosiaalipoliittisten rakenteiden uudistuminen ja perheiden aseman muutos. Vastaukset ilmaisevat siten aina aikaansa ja kertovat paitsi yksittäisten ihmisten elämästä myös yhteiskunnallisista kehityssuunnista. Tulokset ovat ennen kaikkea suuntaa antavia, eivät muuttumattomia totuuksia.

6 Yhteenveto

6.1 Johtopäätökset

Suomessa elää paljon vähävaraisia perheitä, jotka kärsivät päivittäin lapsiperheköyhyyden vaikutuksista. Vaikutuksia on kuvattu laajasti paitsi suomalaisissa tutkimuksissa, myös kansainvälisissä tutkimuksissa ja kannanotoissa. Köyhyys ei pelkästään aseta perheitä eriarvoiseen asemaan, vaan myös liittyy perheet sietämättömien valintojen eteen. Monien sosiaalisten ongelmien on todettu kasautuvan juuri näihin perheisiin. (Hernández 2016; Salmi 2020; OECD 2023.) Perheiden kokemukset köyhyydestä eivät kuitenkaan ole jotain, mitä meidän tulisi vain ”sietää”. Kokemuksiin on mahdollista vaikuttaa paitsi kestäväällä sosiaalipolitiikalla, myös perheiden kohtaamiseen ja palveluihin liittyvällä sosiaalityöllä.

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää millaisia ominaislaatuja ja erityisiä piirteitä lapsiperheköyhyyteen liittyy vanhempien näkökulmasta. Tutkimuksessa oli lisäksi tavoitteena saada tietoa vanhemmilta kolmannen sektorin, etenkin seurakunnan järjestämien toiminnan merkityksellisyydestä köyhyykokemusten lieventämisessä. Tutkimusaineisto tuotti havainnollistavaa tietoa siitä, millaiseksi vanhemmat kokivat köyhyyden ja, mitä merkityksiä he sille antoivat. Tutkimusmenetelmänä käytettiin laadullista, kvalitatiivista tutkimusta sekä aineistolähtöistä induktiivista analyysia yhdistettynä teemoitteluun.

Opinnäytetyöhön liittyvästä tutkimuksesta nousi esille viisi teemaa liittyen köyhyykokemuksiin ja neljä pääteemaa liittyen seurakunnan rooliin köyhyykokemusten lieventäjänä. Vanhempien antamien merkitysten perusteella köyhyyden erityispiirteiksi nousivat syrjintä ja stigmatisointi, odottamattomat kriisit ja elämäntapahtumat, epätasa-arvo palveluissa ja yhteiskunnan järjestelmissä, eriarvoisuus sekä kestävä kehitys elämänlaadun tuottajana. Seurakunnan roolia vanhemmat tarkastelivat kristillisten arvojen välittämisen, osallisuuden kokemusten mahdollistamisen, lapsen ja perheen kohtaamisen sekä yhdenvertaisen perheen hyvinvoinnin tuen kautta. Mielenkiintoiseksi näkökulmaksi kohosi se, miten perheet kokivat seurakunnan vastaavan juuri heidän tarpeisiinsa. Palaute toiminnasta ja palveluista oli paitsi hyvää, myös perheiden hyvinvointia kokonaisvaltaisesti tukevaa. Perheet eivät nähneet seurakunnan diakoniatyötä ongelmien korjaajana vaan enemmänkin kanssakulkijana. Seurakunnan varhaiskasvatus- ja perhetyö puolestaan näyttäytyi kaikille perheille yhdenvertaisena kumppanina, joka kutsui toimimaan yhteisössä, yhteisön hyväksi. Molempien toimialojen kohdalla hyvinvointia tuottavat kokemukset sekä rakenteet seurakunnassa olivat laadullisesti merkittäviä perheille. Seurakunta antoi mahdollisuuden arvokkaille osallisuuden kokemuksille, joissa jokainen oli tasavertainen taustastaan riippumatta. Lämmin,

arvostava kohtaaminen, ihmisyyys ja yhteisöllisyys auttoivat perheitä elämänlaadun vahvistamisessa sekä oman polun muotoutumisessa.

Tutkimuksen tulokset noudattelevat yleistä linjaa aiemmista tutkimuksista, mutta muutamia erityisiä poimintoja nousi esille poiketen muista aineistoista. (Karvonen & Salmi 2016; Salmi 2020; Niemelä 2022.) Kestävä kehitys ja kestävä elämäntapa yhdisti perheitä myös sen jälkeen, kun perhe oli onnistunut ponnistamaan pois vähävaraisuudesta. Monissa perheissä kulutustottumukset ja -tarpeet olivat jääneet pysyvästi pienemmiksi köyhyyskokemusten jälkeen. Mielenkiintoiselle vaikuttaa myös se, että perheillä oli valtavasti tulevaisuuteen suuntaavia voimavaroja ja psyykkistä mukautuvaisuutta, vaikka tilanteet näyttäytyivät monin tavoin haastavina. Köyhyys ei aina erottanut, vaan se myös yhdisti perheitä, kasvattaen heidän resilienssiään sekä selviytymiskeinojaan. Mikäli perheet pystyivät säilyttämään köyhyydestä huolimatta itselleen merkittäviä asioita elämässään, heillä oli huomattavasti paremmat lähtökohdat tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden kokemusten säilymiselle. Osa perheistä oli onnistunut kääntämään tiukat tilanteet voimavaroikseen, kokemusten kasvattaman psyykkisen selviytymiskyvyn kautta, ja näin luoneet erityisen kestäviä ihmissuhteita sekä positiivisia merkityksiä kokonaisvaltaiseen elämänlaatuun.

6.2 Pohdinta

Tämän opinnäytetyön tuottamat havainnot ovat hyödynnettävissä seurakunnan toiminnan kehittämisessä, erityisesti perheiden tukemisessa. Toteutin opinnäytetyöhön liittyvää prosessia yhteistyössä työelämän kanssa, pyytäen heiltä aluksi näkemyksiä tutkimusaiheesta ja alustavista tutkimuskysymyksistä. Yhdessä muokkasimme kysymyksiä seurakunnan tarpeita vastaavaksi huomioiden myös työn tavoitteen ja tarkoituksen, unohtamatta oppimisprosessia, joka työn tekemiseen liittyy. Haastavimmaksi asiaksi nousi aineiston analysointi ja asian yleinen sensitiivisyys, jota tulikin tarkkailla kaikissa tutkimuksen vaiheissa, aina jokaisesta sanamuodosta lähtien. Olen ollut myös hyvin omistautunut tutkimukselleni, aihe on ollut todella mielenkiintoinen ja herätellyt minua ajattelemaan.

Opinnäytetyöprosessi oli itselleni pitkä ja raskaskin, sillä työstin opinnäytetyötä yksin. Opin kuitenkin työn eri vaiheissa lisää tiedonhaun merkityksellisyydestä, käsitteiden avaamisen tärkeydestä, teemoittelusta analyysitapana ja ylipäätään laadullisen, kvalitatiivisen tutkimuksen tekemisestä. Opinnäytetyössä näkyy joiltain osin kypsymättömyyteni tutkijana, mikä näyttäytyy osittain valinnoissani ja kirjoitetussa tekstissä. Ajattelen kuitenkin onnistuneeni erilaisten näkökulmien luomisessa, josta aihetta on mahdollista tarkastella. Vaikka laadullinen tutkimus ei anna tietoa siitä, miten usein jokin tutkittava asia esiintyy, olen välillisesti sitäkin pohtinut työssäni, etenkin teemoja muodostaessani. Teemoittelussa olikin tärkeää löytää toistettavuutta ja yhdistäviä tekijöitä useammasta vastauksesta. (Saaranen-

Kauppinen & Puusniekka 2006d.) Haastattelurungossa on myös havaittavissa joitain yhteneväisyyksiä tutkimusraporttini kanssa, mikä saattaa johtua omasta ennakkojäsentelystä tutkimusta kohtaan (Juhila 2023b). Täydellisen tilan antaminen haastateltaville on siten osoittautunut minulle haastavaksi asiaksi.

Opin paljon myös itse analyysiprosessista erityisesti siitä, miten paljon se vie aikaa, jos siihen haluaa keskittyä hyvin. Tutkimusryhmään liittyviä rajoituksia minua kehoitettiin miettimään jo ennen työn alkua tarkkaan, mutta pitäydyin päätöksessäni tutkia aihetta, joka oli jo entuudestaan melko paljon tutkittu ja monilta osin tuttu. Tämä mahdollisti kattavan teorian rakentamisen aiheen ympärille, mutta ennen kaikkea laajensi omaa osaamistani tiedon käsittelemisessä ja sen rajaamisessa. Opinnäytetyön myötä ymmärsin aihettani ja ihmisten kokemuksia entistä paremmin. En pelkästään saanut havainnollistavaa kuvaa aiheesta, vaan syvennyin siihen perusteellisesti hahmottaen yhteiskunnallisen ja sosiaalisen merkityksen paitsi ihmisille itselleen myös yhteisölleen. Opin, että kokemuksemme lähtevät lopulta vuorovaikutustilanteista, joihin meistä jokainen voi vaikuttaa.

6.3 Jatkotutkimusaiheet

Opinnäytetyö selvitti lapsiperheköyhyyteen liittyviä erityispiirteitä sekä seurakunnan roolia köyhyyskokemusten lieventäjänä vanhempien näkökulmasta käsin. Ajattelen, että jatkotutkimusaiheille voisi olla tilaa, etenkin seurakunnan palvelujen näkökulmasta. Olisi mielenkiintoista saada lisää tutkimustietoa yksittäisistä teemoista ja siitä, miten ne näkyvät seurakunnan toiminnassa. Näkökulmaksi voisi ottaa työntekijöiden kokemukset palvelujen tuottajana tai toiminnan toteuttajana. Jatkotutkimusta olisi mielenkiintoista saada myös äitien, isien tai lasten köyhyyskokemuksista, pohtien eroaako subjektiivinen kokemus jollain tavalla yleisistä näkemyksistä, joita aiemmissa tutkimustuloksissa on havaittu. Tutkimusta voisi tehdä myös Ukrainan kriisin vaikutuksista vähävaraisten perheisiin tai Covid-19 pandemian jälkeisvaikutuksista perheiden hyvinvoinnin kokemuksiin.

Tämä opinnäytetyö on ennen kaikkea näyttö oppimisestani ja monilta osin harjoitustyöni. Opinnäytetyön tulokset ovat siten vain suuntaa antavia, mutta niiden hyödynnettävyyttä kannattaa harkita. Tutkimusta tarvitaan edelleen suuremmassa mittakaavassa, isommilta ihmisjoukoilta, jotta virhetulkinnat voidaan poistaa ja tuloksia pitää riittävän luotettavina. Seurakunnan diakonia- ja varhaiskasvatustyöllä on edelleen merkittävä tehtävä perheiden auttajana, turvan ja luottamuksen tuottajana. Ilmiöt heijastelevat elettyä aikaa, joten vastauksissa on nähtävissä myös yhteiskunnan kriisitilanteet heti pandemiavuosien jälkeen. Toivon kuitenkin, että opinnäytetyöni herättää lukijaansa pohtimaan yhteiskunnallista köyhyyskeskustelua ja nostaa näiden vähävaraisten perheiden kokemuksia esiin sosiaalisessa ympäristössämme. Vähävaraisissa perheissä asuvien 121 800 lapsen asema ei ole jotain

mitä pitäisi piilottaa tai, mitä yhteiskuntamme kestävä sosiaalityö ja sosiaalipoliittinen järjestelmä eivät voisi korjata.

Lähteet

Allardt, E. 1976. Hyvinvoinnin ulottuvuuksia. Helsinki: WSOY.

Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto Arene ry. 2020. Ammattikorkeakoulujen opinnäytetöiden eettiset suositukset. Viitattu 8.10.2023. Saatavissa <https://www.arene.fi/julkaisut/raportit/opinnaytetoiden-eettiset-suositukset/>

Behm, M. 2022. Laadulliset tutkimusmenetelmät. Tutkimus- ja kehittämisosaaminen. LAB-ammattikorkeakoulun luennot.

Etene 2011. Sosiaali- ja terveysalan eettinen perusta. Etene-julkaisuja 32. Viitattu 8.10.2023. Saatavissa <https://etene.fi/ammattietiikasta>

Etene. 2018. Sosiaali- ja terveysalan eettiset periaatteet. Ovatko ne valideja tulevaisuudessa? Valtakunnallinen sosiaalialan neuvottelukunta 2014–2018. Etene-julkaisuja 46. Viitattu 8.10.2023. Saatavissa <https://etene.fi/haku?q=etene%20julkaisuja%2046>

Forssén, K. & Seppälä, U. 2012. Eriarvoistuva Suomi. Janus. Sosiaalipolitiikan ja sosiaalityön tutkimuksen aikakauslehti. 4/2011, 305–307.

Grekula, A., Järvinen, A. & Saarinen, E. 2020. Köyhyysvahti. Suomen köyhyysraportti. 2020. European anti poverty network Finland. EAPN. Viitattu 8.10.2023. Saatavissa <https://www.eapn.fi/wp-content/uploads/2020/10/Koyhyysvahti-Suomen-Koyhyysraportti-2020.pdf>

Heinonen-Tricarico, K-R. 2022. Kirkko ja kaupunki. Köyhyys riisuu ihmiseltä määräysvallan omaan elämään. Viitattu 8.10.2023. Saatavissa <https://www.kirkkojakaupunki.fi/-/koyhyys-riisuu-ihmiselta-maaraysvallan-omaan-elamaan-sairauselakkeella-elava-eija-salo-tekee-lisatienestaja-kirpputorimyynilla-mutta-rah-at-eivat-riita-#3f807d53>

Hernández, D. 2016. Poor families, housing and health. Columbia and Harvard University. Viitattu 8.10.2023. Saatavissa <https://www.irp.wisc.edu/publications/focus/pdfs/foc331e.pdf>

Hytönen, M. 2015. Kristillisen perinteen välittyminen. Teoksessa Ketola ym. Kirkon tutkimuskeskus (toim.) Osallistuva luterilaisuus. Suomen evankelis-luterilainen kirkko vuosina 2012-2015: Tutkimus kirkosta ja suomalaisista. Kuopio: Grano Oy, 134–145.

Isola, A. & Siukola, R. 2017. Arvottomat? Köyhien naisten ja miesten kokemuksia arvokkuudesta suomalaisessa hyvinvointivaltiossa. Teoksessa: Hyvinvointivaltio ylittää

jälkensä. Terveyden- ja hyvinvoinnin laitos. Helsinki: Juvenes Print – Suomen Yliopistopaino Oy.

Isola, A., Kaartinen, H., Leemann, L., Lääperi, R., Schneider, T., Valtari, S & Keto-Tokoi, A. 2017. Mitä osallisuus on? Osallisuuden viitekehystä rakentamassa. Terveyden- ja hyvinvoinninlaitos. Viitattu 8.10.2023 Saatavissa <https://www.julkari.fi/handle/10024/135356>

Jokela ym. 2021. Terveyden eriarvoisuus Suomessa. Ehdotus seurantajärjestelmän kehittämiseen. Terveyden- ja hyvinvoinninlaitos. Raportti 5/2021. Viitattu 8.10.2023. Saatavissa https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/142576/RAP2021_005_Terveiden_eri-arvoisuus_Suomessa_s_korj2.pdf?sequence=10&isAllowed=y

Jokinen, A. 2023. Laadullisen tutkimuksen näkökulmat. Mitä on laadullinen tutkimus? Laadullinen käsikirja. Viitattu 8.10.2023. Saatavissa <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/metelmaopetus/kvali/mita-on-laadullinen-tutkimus/laadullisen-tutkimuksen-nakokulmat/>

Juhila, K. 2023a. Laadullisen tutkimuksen ominaispiirteet. Laadullinen käsikirja. Tietoarkisto. Tampereen yliopisto. Viitattu 8.10.2023. Saatavissa <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/metelmaopetus/kvali/mita-on-laadullinen-tutkimus/laadullisen-tutkimuksen-ominaispiirteet/>

Juhila, K. 2023b. Teemoittelu. Laadullinen käsikirja. Tietoarkisto. Tampereen Yliopisto. Viitattu 8.10.2023. Saatavissa <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/metelmaopetus/kvali/analyysitavan-valinta-ja-yleiset-analyysitavat/teemoittelu/>

Jyväskylän yliopisto. 2023. Koppa. Laadullinen tutkimus. Viitattu 8.10.2023. Saatavissa <https://koppa.jyu.fi/avoimet/hum/metelmapolkuja/metelmapolku/tutkimusstrategiat/laadullinen-tutkimus>

Kallio, J. & Hakovirta, M. 2020. Huono-osaisuus ja köyhyys lapsiperheissä. Teoksessa Kallio, J. & Hakovirta, M. (toim.) Lapsiperheiden köyhyys & Huono-osaisuus. Tampere: Kustannusosakeyhtiö Vastapaino.

Kananen, J. 2014. Laadullinen tutkimus opinnäytetyönä: miten kirjoitan kvalitatiivisen opinnäytetyön vaihe vaiheelta. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu.

Karhula, A. & Sirniö, O. 2019. Ylisukupolvinen eriarvoisuus Suomessa. Poikkitieteellinen katsaus yhteiskuntatieteellisiin tutkimuksiin. Yhteiskuntapolitiikka 2019, 572–577. Viitattu

8.10.2023. Saatavissa https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/138880/YP1905-6_Karhula&Sirni%C3%B6.pdf?sequence=2

Karjalainen, J. & Lehtelä, K-M. 2017. Sosiaaliturva, yhteisöapu, armeliaisuus – ruoka-
apu? Teoksessa Hänninen, S. & Saikkonen, P. (toim.) Hyvinvointivaltio ylittää jälkensä.
Terveys- ja hyvinvoinnin laitos. Helsinki: Juvenes Print – Suomen Yliopistopaino Oy.

Karvonen, S. & Salmi, M. 2016. Terveys- ja hyvinvoinninlaitos. Lapsiköyhyys
Suomessa 2010-luvulla. Helsinki: Juvenes Print – Suomen Yliopistopaino Oy.

Kataja. 2023. Opetushallitus. Osallisuus varhaiskasvatuksessa videosarja. Viitattu
8.10.2023. Saatavilla [https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/osallisuus-
varhaiskasvatuksessa-videosarja](https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/osallisuus-varhaiskasvatuksessa-videosarja)

Ketola, K., Hytönen, M., Salminen, V., Sohlberg, J. & Sorsa, L. 2015. Osallistuva
luterilaisuus. Suomen evankelis-luterilainen kirkko vuosina 2012-2015: Tutkimus kirkosta
ja suomalaisista.

Kyngäs, H. 2017. Oulun yliopiston luennot 2017. Viitattu 8.10.2023. Saatavissa
<http://tutkimusbloggaajat.blogspot.com/2017/02/sisallanalyysi.html>

Leino, O. 2020. Pienituloisten lapsiperheiden huoltajien kokemuksia
lapsiperheköyhyydestä. Tampereen yliopisto. Kandidaatintutkielma. Viitattu 8.10.2023.
Saatavissa
[https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/119118/LeinoOuti.pdf?sequence=2&isAllowed
=y](https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/119118/LeinoOuti.pdf?sequence=2&isAllowed=y)

Martela, F. 2022. Hyvinvoinnin mittaus edellyttää hyvinvoinnin teoriaa. Erik Allardtin
hyvinvoinnin ulottuvuudet päivitettyinä nykyaikaan. Yhteiskuntapolitiikka 2022, 565–571.
Viitattu 8.10.2023. Saatavissa
[https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/145551/YP2205-
6_Martela.pdf?sequence=1&isAllowed=y](https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/145551/YP2205-6_Martela.pdf?sequence=1&isAllowed=y)

Moisio, P. 2006. Suhteellinen köyhyys Suomessa. Yhteiskuntapolitiikka. Viitattu
8.10.2023. Saatavissa <https://core.ac.uk/download/pdf/12382053.pdf>

Niemelä, I. 2022. Kun rahat eivät riittäneet lasten vaatteisiin. Hopen asiakasperheiden
kokema huono-osaisuus, ansaitsevuus ja häpeä. Itä-Suomen yliopisto. Pro gradu-
tutkielma. Viitattu 8.10.2023. Saatavissa
[https://erepo.uef.fi/bitstream/handle/123456789/26970/urn_nbn_fi_uef-
20220104.pdf?sequence=1&isAllowed=y](https://erepo.uef.fi/bitstream/handle/123456789/26970/urn_nbn_fi_uef-20220104.pdf?sequence=1&isAllowed=y)

OECD. 2023. Poverty rate. OECD data. Viitattu 8.10.2023. Saatavissa

<https://data.oecd.org/inequality/poverty-rate.htm>

Petäjä, E. 2022. Äitien kokemuksia vauva-ajan köyhyydestä. Helsingin yliopisto.

Maisterintutkielma. Viitattu 8.10.2023. Saatavissa

https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/342760/Petaja_Eveliina_tutkielma_2022.pdf?sequence=3&isAllowed=y

Puusa, A. & Juuti, P. 2020. Laadullisen tutkimuksen näkökulmat ja menetelmät. Lahti: Gaudeamus.

Ristikari, T. & Hiilamo, A. 2023. Lapsiperheköyhyys datana. Itsenäisyyden juhluvuoden lastensäätiö. Itla. Viitattu 8.10.2023. Saatavissa <https://itla.fi/lapsiperhekoyhyys-datana/>

Ryan, Richard & Deci, Edward. 2000. Self-determination theory and the facilitation of intrinsic motivation, social development, and well-being. *American Psychologist* 55/1.

Ryan, Richard & Deci, Edward. 2017. *Self-Determination Theory: Basic Psychological Needs in Motivation, Development, and Wellness*. New York: Guilford Press.

Saaranen-Kauppinen, A. & Puusniekka, A. 2006a. KvaliMotv. Menetelmäopetuksen tietovaranto. Viitattu 8.10.2023. Saatavissa

https://www.fsd.tuni.fi/menetelmaopetus/kvali/L2_3_2_3.html

Saaranen-Kauppinen, A. & Puusniekka, A. 2006b. KvaliMotv. Menetelmäopetuksen tietovaranto. Hyvä tutkimuskäytäntö. Viitattu 8.10.2023. Saatavissa https://www.fsd.tuni.fi/menetelmaopetus/kvali/L3_1_2.html

Saaranen-Kauppinen, A. & Puusniekka, A. 2006c. KvaliMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto. Reliabiliteetti. Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. Menetelmäopetuksen tietovaranto. Viitattu 8.10.2023. Saatavissa

https://www.fsd.tuni.fi/menetelmaopetus/kvali/L3_3_2.html

Saaranen-Kauppinen, A. & Puusniekka, A. 2006d. KvaliMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto. Teemoittelu. Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja. Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. Viitattu 8.10.2023. Saatavissa

https://www.fsd.tuni.fi/menetelmaopetus/kvali/L7_3_4.html

Saarinen, E. 2022. Köyhyystvahti. Suomen köyhyyseraportti 2022. European anti poverty network Finland. EAPN. Viitattu 8.10.2023. Saatavissa https://www.eapn.fi/wp-content/uploads/2022/10/EAPN-FIN_Koyhyysvahti-2022_nettiin-valmis.pdf

Salmi, M. 2020. Lapsiperheiden köyhyys pitää yllä köyhyyden kierrettä. Teoksessa Kallio, J. & Hakovirta, M. (toim.) Lapsiperheiden köyhyys & Huono-osaisuus. Tampere: Kustannusosakeyhtiö Vastapaino.

Salminen, J., Lehtonen, P., Rikala, S., Kuusisto A-K., Luoma-Halkola, H., Puumala, E., Sointu, L., Wallin, A. & Häikiö, L. 2021. Osallisuuden kehat: näkökulmia hyvinvoinnin muotoutumiseen. Viitattu 8.10.2023. Saatavissa

https://www.researchgate.net/profile/Henna-Luoma-Halkola/publication/356493783_Osallisuuden_kehat_Nakokulmia_hyvinvoinnin_muotoutumiseen/links/619f3510cf715c192b8d6ea4/Osallisuuden-kehaet-Naekoekulmia-hyvinvoinnin-muotoutumiseen.pdf

Salminen, V. 2015. Kirkon auttamistyö yhteiskunnallisena osallistumisena. Teoksessa Ketola ym. Kirkon tutkimuskeskus. (toim.) Osallistuva luterilaisuus. Suomen evankelis-luterilainen kirkko vuosina 2012-2015: Tutkimus kirkosta ja suomalaisista. Kuopio: Grano Oy, 146–169.

Suomen evankelis-luterilainen kirkko. 2023. EVL. Viitattu 8.10.2023. Saatavissa

<https://evl.fi/etusivu>

Taipaleen seurakunta. 2023. Seurakunnat. Kirkkopiirit. Viitattu 8.10.2023. Saatavissa

<https://www.taipaleenseurakunta.fi/>

Talentia. 2023. Sosiaalihuollon ammattihenkilön ammattieettiset ohjeet. Viitattu 8.10.2023.

Saatavissa <https://www.talentia.fi/tyoelamainfo/ammattietikka/>

Terveysten- ja hyvinvoinninlaitos. THL. 2023. Hyvinvointi ja terveyserot. Viitattu 8.10.2023.

Saatavissa <https://thl.fi/fi/web/hyvinvointi-ja-terveyserot/eriarvoisuus/hyvinvointi>

Therborn, G. 2014. Eriarvoisuus tappaa. Tampere: Osuuskunta Vastapaino.

Tilastokeskus. 2023. Tulonjakotilasto 2022. Pienituloisten määrä kasvoi vuonna 2021.

Viitattu 8.10.2023. Saatavissa <https://stat.fi/julkaisu/clbksh4ppy1y20bum4uh8ngbq>

Toikka, E. & Haanpää, L. 2020. Vanhempien huono-osaisuuden yhteys lasten subjektiiviseen hyvinvointiin. Teoksessa Kallio, J. & Hakovirta, M. (toim.) Lapsiperheiden köyhyys & Huono-osaisuus. Tampere: Kustannusosakeyhtiö Vastapaino.

Torppa, M. & Keskinen, M. 2005. Lääketiede ja ihmisyyden. Duodecim. Viitattu 8.10.2023.

Saatavissa <https://www.duodecimlehti.fi/duo95066>

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2018. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Mistä laadullinen tutkimus on tehty? Aineiston hankinta ja määrä laadullisessa tutkimuksessa. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Vaarama, M., Karvonen, S., Kestilä, L., Moisio, P. & Muuri, A. 2014. Suomalaisten hyvinvointi 2014. Terveyden- ja hyvinvoinninlaitos. Viitattu 8.10.2023. Saatavissa https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/125340/THL_TEE022_2014verkko.pdf

Vuori, A., Lahtinen, P., Lappalainen, S. & Rinkinen, T. 2022. Tutkimuksen luotettavuus eli tutkimuksen arviointi. Tutkimus- ja kehittämisosaaminen. LAB-ammattikorkeakoulun luennot.

Ympäristöministeriö 2023. Mitä on kestävä kehitys? Viitattu 8.10.2023. Saatavissa <https://ym.fi/mita-on-kestava-kehitys>

Liite 1. Saatekirje

Hei,

Olen sosionomiopiskelija Sara Turunen ja opiskelen LAB-ammattikorkeakoulussa Lappeenrannassa sosiaalialan koulutusohjelmassa. Teen opinnäytetyötä aiheella: **Lapsiperheköyhyys – perheiden kokemuksia köyhyysrajalla elämisestä.** Opinnäytetyöni kohteena ovat kaikki ne perheet ja vanhemmat, joiden lapsi tai lapset osallistuvat Taipaleen seurakunnan päivä- ja perhekerhoihin sekä ne perheet, jotka käyttävät diakoniatyön palveluita tai ovat käyttäneet niitä viimeisen (1) vuoden aikana ja, joilla on alle 18-vuotias lapsi tai lapsia. Kysely järjestetään sähköisen Webropol-järjestelmän kautta. Tutkimukseen osallistuminen on täysin vapaaehtoista. Tutkimuksen tarkoituksena on tehdä näkyväksi lapsiperheiden kokonaisvaltaiset kokemukset köyhyydestä sekä hahmottaa, millaisen merkityksen perheet antavat seurakunnalle köyhyyden poistamisen sekä lieventämisen näkökulmasta.

Kysely on avoinna 12.6.2023 – 14.7.2023 välisenä aikana osoitteessa:
<https://link.webropolsurveys.com/S/305B8DED89ACCB3F>

Kysely ei ole pitkä ja siihen on helppo vastata. **Kyselyssä ei kysytä tulotietoja.** Kyselyssä on sekä avoimia, että monivalintakysymyksiä. Voit vastata sinulle sopivalla tavalla, juuri sen verran kuin tahdot. Käsittelem kyselyn vastaukset luottamuksellisesti, enkä kerää työtäni varten henkilötietoja tai muitakaan tunnistetietoja. Tutkimuksen vastaukset käsitellään hyviä tieteellisiä käytäntöjä noudattaen. Kyselyyn vastanneita ei voida näin yhdistää ja vastaaminen tapahtuu nimettömästi. Jokaisesta perheestä riittää yhden huoltajan vastaus, mutta molemmat huoltajat saavat osallistua niin halutessaan. Julkaisen opinnäytetyöni syksyn 2023 aikana Theseus-tietokantaan, josta sen voi lukea sähköisesti. Opinnäytetyön julkaisemisesta tiedotetaan myös Taipaleen seurakunnan internet sivuilla.

Vastaan mielelläni kyselyä ja opinnäytetyötä koskeviin kysymyksiin sähköpostitse. Ole rohkeasti yhteydessä, jos jokin asia mietityttää. Toivon vastausten runsasta satoa, jonka avulla voimme yhdessä kehittää Taipaleen seurakunnan toimintaa.

Iloa ja aurinkoa kesään!

Yhteistyöterveisin

Sara Turunen

Liite 2. Tutkimuslupapäätös

TUTKIMUSLUPAHAKEMUS

PVM. 10.5.2023

Organisaatio	
Taipaleen seurakunta (Savitaipaleen, Lemin ja Taipalsaaren kirkkopiiri), lapsi-, perhe- ja diakoniatyö.	
Opinnäytetyön tekijä(t)	
Aktivoi Nimi ja napsauta + -painiketta lisätäksesi uusi rivi	
Nimi	Sara Turunen
Opinnäytetyön aihe	
Opinnäytetyöni aihe on Lapsiperheköyhyys: vanhempien kokemuksia köyhyysrajalla elämisestä. Tutkimuskysymyksiä on kaksi, millaisia erityispiirteitä lapsiperheköyhyyden kokemuksiin liittyy ja millainen rooli seurakunnalla on köyhyyskokemusten poistamisessa tai niiden lievittämisessä?	
Opinnäytetyön ohjaaja(t)	
Aktivoi Nimi ja napsauta + -painiketta lisätäksesi uusi rivi	
Nimi	Kari Malin
Opinnäytetyösuunnitelman tiivistelmä	
Tässä opinnäytetyössä kuvaan perheiden kokemuksia köyhyydestä vanhempien näkökulmasta. Tavoitteenani on tehdä näkyväksi vähävaraisten perheiden kokemukset sekä hahmottaa, millaisen merkityksen vanhemmat antavat kolmannen sektorin toimijoille, kuten seurakunnille silloin, kun tarkastelemme köyhyyden poistamista tai sen lievittämistä yhteiskunnassamme. Opinnäytetyön tarkoituksena on ymmärtää köyhyyskokemuksia kokonaisvaltaisesti ja tuottaa tietoa, jolla seurakunta voi kehittää toimintaansa vähävaraisten perheiden tukemisessa.	
Opinnäytetyön menetelmien kuvaus	
Kvalitatiivinen, laadullinen tutkimus, joka toteutetaan puolistrukturoidun kyselylomakkeen avulla. Aiheen analysointi teemoittelulla.	
Opinnäytetyössä tarvittava tausta-aineisto	
En kerää tutkimukseen osallistujista tausta- tai tunnistetietoja.	
Opinnäytetyön aineiston säilyttäminen ja hävittäminen	
Opinnäytetyön aineisto hävitetään asianmukaisesti heti tutkimustyön päätyttyä kuitenkin viimeistään, kun työ on julkaistu ja arvioitu. Opinnäytetyön aineistoon ei pääse käsiksi muut kuin minä (Sara) tai tarvittaessa ohjaavat opettajat. Opinnäytetyön aineistoa säilytetään sähköisessä muodossa henkilökohtaisten salasanojen ja tunnusten takana. Aineiston hävittäminen tapahtuu heti, kun sillä ei ole enää opinnäytetyön kannalta merkittävää käyttöä.	
Opinnäytetyön aikataulu	
Teen opinnäytetyötä aikavälillä touko-syyskuu 2023. Tutkimustulokset julkaistaan työn valmistuttua Theseus-tietokannassa. Opinnäytetyön valmistumisesta tiedotetaan yhteisesti sovitulla tavalla, esimerkiksi Taipaleen seurakunnan verkkosivujen kautta.	
Opinnäytetyön tulosten hyödyntäminen	
Opinnäytetyön tulokset ovat julkisia ja siten käytettävissä organisaation jatkotutkimuksiin tai muihin kehitystehtäviin. Tuloksia voi käyttää esimerkiksi palvelukokonaisuuksien kehittämisessä tai ammatillisen vuorovaikutuksen tukemisessa.	

Tutkimusluvan myöntämistä koskeva päätös	
☒	Tutkimuslupa myönnetään hakemuksen mukaisesti
☐	Tutkimuslupa myönnetään muutoksin (selvitys ja muutosvaatimukset perusteluihin)
☐	Tutkimuslupaa ei myönnetä (perustelu)

Liite 3. Tutkimuskysymykset

Suostumusruutu tietojen käsittelyyn ja tutkimukseen osallistumiseen sekä informointilomake.

1. Mitä ajattelet, että köyhyys on? Kuvaile haluamallasi tavalla.
2. Miten koet, että yhteiskunta suhtautuu köyhyyteen?
3. Millaisiin asioihin vähävaraisuus on vaikuttanut elämässäsi?
4. Millaisia tunteita taloudellinen tilanteesi on aiheuttanut sinulle tai perheellesi?
5. Mitkä asiat huolettavat tai mietityttävät sinua vähävaraisuudessa?
6. Millaista tukea toivot saavasi kokemuksiisi seurakunnalta? Voit valita useamman vaihtoehdon.
 - Taloudellista tukea
 - Keskusteluapua
 - Mahdollisuuksia harrastustoimintaan tai retkiin
 - Ilmaisia koko perheen tapahtumia
 - Ruoka-apua
 - Tavaralahjoituksia
 - Palveluohjausta
 - Maksuttomia ruokailuja
 - Päivä- ja perhekerhoja
 - Ilmaisia päiväleirejä
 - Diakoniatyön maksuttomia ryhmiä
 - Maksutonta Pikkuhelppi toimintaa (Lastenhoitoapua kotiin)
 - Lapsiparkki toimintaa (Lastenhoitoapua muutaman tunnin ajaksi)
 - Varhaisnuorten kerhoja (1lk-6lk.)
 - Muuta, mitä?
7. Millä tavalla seurakunnan toteuttama toiminta perheiden auttamiseksi on mielestäsi tärkeää?
8. Mitä ratkaisuehdotuksia ajattelet lapsiperheköyhyyteen olevan eli kuinka mielestäsi lapsiperheköyhyydestä pääsee pois? Voit valita useamman vaihtoehdon.
 - Opinnot
 - Työllistymistä edistävä toiminta (työkokeilut, palkkatuettu työ, työpajat tai työvoimakoulutus)
 - Työllistyminen (kokoaikainen tai osa-aikainen työsuhde)
 - Yhteiskunnan palvelut tai tuki (Kelan etuudet, sosiaalityön apu, velkaneuvonta)
 - Apurahat ja erilaiset materiaaliset avustukset

- Järjestöjen, yhdistysten ja seurakuntien palvelut tai tuki
 - Yhdenvertaiset ja ilmaiset terveyst- ja neuvolapalvelut
 - Muuta, mitä?
9. Onko vähävaraisuus tuonut elämääsi mitään myönteisiä asioita? Kyllä tai ei.
10. Jos vastasit kysymykseen 9. kyllä kuvailthan, millaisia myönteisiä asioita vähävaraisuus on tuonut elämääsi?
11. Mikäli olet käyttänyt seurakunnan lapsi- ja perhetyön palveluja (kerhot, leirit, tapahtumat), oletko ollut tyytyväinen saamaasi tukeen, apuun ja vuorovaikutustilanteisiin?
- Kyllä olen ollut tyytyväinen
 - En osaa sanoa
 - Ei, en ole tyytyväinen
 - En ole käyttänyt seurakunnan lapsi- ja perhetyön palveluita
12. Mikäli vastasit edelliseen kysymykseen Kyllä tai Ei kertoisitko, mistä kokemuksesi muodostuu?
13. Mikäli olet käyttänyt seurakunnan diakoniatyön palveluja (taloudellinen tuki, palveluohjaus, keskusteluapu, tapahtumat tai kerhotoiminta), oletko ollut tyytyväinen saamaasi tukeen, apuun ja vuorovaikutustilanteisiin?
- Kyllä olen ollut tyytyväinen
 - En osaa sanoa
 - Ei en ole ollut tyytyväinen
 - En ole käyttänyt seurakunnan diakoniatyön palveluja
14. Mikäli vastasit edelliseen kysymykseen Kyllä tai Ei kertoisitko, mistä kokemuksesi muodostuu?
15. Mitä kehitysehdotuksia sinulla nousee mieleen seurakunnan toiminnasta? Voit myös kertoa tässä halutessasi vapaasti kokemuksistasi aiheen ympäriltä.

Liite 4. Tietosuojailmoitus

Laatimispäivämäärä:

8.5.2023

Mitä tarkoitusta varten henkilötietoja kerätään? / Henkilötietojen käsittelyn tarkoitus

Tietoja kerätään opinnäytetyötä varten. Opinnäytetyö koskee lapsiperheköyhyyden kokemuksia perheissä sekä seurakunnan merkitystä köyhyyden lieventäjänä. Kerään tietoja vanhempien kokemuksista, erityisesti siitä, mitä köyhyys heidän elämässään merkitsee. Tarkoituksena on ymmärtää köyhyyskokemuksia ja kehittää niitä keinoja, joilla helpotetaan perheiden asemaa sekä huono-osaisuuden stigmaa seurakunnan palveluiden käyttäjänä. En kerää suoria tunnistetietoja kuten ikää, sukupuolta, henkilötunnuksia tai osoitteita. Tietojen kerääminen tapahtuu Webropol-kyselylomakkeen kautta.

Mitä tietoja keräämme? / Tutkimusrekisterin tietosisältö

Kerään tietoa opinnäytetyöhöni vanhempien kokemuksista. En kerää nimiä, sukupuolta, taloudellista asemaa, tulotietoja tai muitakaan ominaisuuksia. Kerään sen sijaan kokemuksiin liittyviä tietoja, jolloin huoltajien kuvauksista voi selvittää toissijaisesti tapahtumapaikka sekä henkilöihin liitettävät ominaisuudet, sukupuoli tai muu tunnistetieto.

Millä perusteella keräämme tietoja? / Henkilötietojen käsittelyn oikeusperuste

Kerään tietoa henkilön omalla suostumuksella. Kerään henkilötietoja henkilörekisterilain nojalla ainoastaan tähän opinnäytetyöhön liittyvään tutkimukseen.

Mistä kaikkialta henkilötietoja keräämme / Tietolähteet

Tietoja kerätään rekisteröidyiltä itseltään ja tietojen keräämiseen kysytään lupa henkilöltä itseltään ennen tutkimukseen osallistumista. En käytä muita henkilötietolähteitä.

Kenelle tietoja siirretään? / Tietojen siirto tai luovuttaminen ulkopuolelle

En luovuta tietoja rekisterinpitäjältä ulkopuoliselle käsittelijälle tai taholle. Henkilötiedot säilyvät ainoastaan tutkijan eli itseni tiedossa niin kauan kuin on välttämätöntä, jonka jälkeen ne hävitetään.

Minne tietoja siirretään? / Tietojen siirto tai luovuttaminen EU:n tai Euroopan talousalueen ulkopuolelle

En siirrä tietoja EU tai ETA-maihin.

Kerättyjen tietojen turvallinen säilyttäminen / Rekisterin suojauksen periaatteet

Kerättyä aineistoa säilytetään Webropol-selaimessa henkilökohtaisten käyttäjätunnusten ja salasanojen takana. Aineisto on analyysivaiheessa käytössä myös tietoteknisillä laitteilla henkilökohtaisten käyttäjätunnusten ja salasanojen takana. Ainoastaan tutkimuksen tekijällä on pääsy aineistoon. Tietoja käsitellään korkeakoulun tietoturvalisillä palvelimilla.

En kerää tutkimukseen suoria tunnistetietoja, mutta kaikki tiedot, joita tutkimuksen aikana kerääntyy, anonymisoin tunnistamattomaksi analyysivaiheessa. Tietoja ei säilytetä pidempään, kuin opinnäytetyön tekemisen kannalta on välttämätöntä, jonka jälkeen ne tuhotaan.

Kuinka kauan kerättyä aineistoa säilytetään? / Tutkimusaineiston käsittely tutkimuksen päättymisen jälkeen

Aineistoa säilytetään tutkimuksen ajan eli kesä-syyskuun (2023) ajan, en arkistoi tietoja.

Millaista päätöksentekoa? / Automatisoitu päätöksenteko

Aineistoa käsiteltäessä ei tapahdu automatisoitua päätöksentekoa.

Oikeutesi / Rekisteröidyn oikeudet

Rekisteröidyllä on oikeus peruuttaa antamansa suostumus, milloin henkilötietojen käsittely perustuu suostumukseen. Tutkimuksen keskeyttämiseen ja suostumuksen peruuttamiseen mennessä kerättyjä tietoja voidaan käyttää osana tutkimusaineistoja.

Rekisteröidyllä on oikeus tehdä valitus Tietosuojavaltuutetun toimistoon, mikäli rekisteröity katsoo, että häntä koskevien henkilötietojen käsittelyssä on rikottu voimassa olevaa tietolainsäädäntöä.

Rekisteröidyllä on seuraavat EU:n yleisen tietosuoja-asetuksen mukaiset oikeudet:

- a) Rekisteröidyn oikeus tarkistaa itseään koskevat tiedot.
- b) Rekisteröidyn oikeus tietojensa oikaisemiseen.
- c) Rekisteröidyn oikeus tietojensa poistamiseen. Oikeutta henkilötietojen poistamiseen ei sovelleta, jos tietojen käsittely on tarpeen yleisen edun mukaisia arkistointitarkoituksia taikka tieteellisiä tai historiallisia tutkimustarkoituksia tai tilastollisia tarkoituksia varten, jos oikeus tietojen poistamiseen estää tai suuresti vaikeuttaa henkilötietojen käsittelyä
- d) Rekisteröidyn oikeus tietojen rajoittamiseen.
- e) Rekisteröidyn oikeus siirtää tiedot toiselle rekisterinpitäjälle.

Tutkimusrekisterin tiedot

Opinnäytetyön kyselytutkimus lapsiperheköyhyyden kokemuksista vanhempien kertomana, kertatutkimus, tutkimuksen kesto 1.6.2023-1.7.2023 (1kk.) Henkilötietoja säilytetään opinnäytetyön prosessiajan eli 1.6.2023-30.9.2023.

Rekisterinpitäjän ja yhteys henkilön tiedot

Sara Turunen

Tutkimuksen suorittajat

Sara Turunen

Liite 5. Analyysipolku 1

ALKUPERÄINEN ILMAUS	PELKISTETTY	ALALUOKKA	YLÄLUOKKA	PÄÄLUOKKA	TUTKIMUSKYSYMYS
<p>"Somepalstoilla näkee sitä, että köyhyys tai vähävaraisuus on oma vika..."</p> <p>"On kuunnella vielä kaupan päälle vitsejä, että <u>viihköistä</u> on romanin lempinumero tai menkää työttömät mustikkaan!"</p> <p>"...sairastuminen, väkivaltaisen ihmisen vainon kohteeksi joutuminen tai erityislapsen syntymä ei ole oma valinta...Eikä lastensuojelutaustaan tai rotuun voi vaikuttaa..."</p>	<p>Köyhyys on ulkopuolisten puheessa itse aiheutettua, yksilön oma vika.</p> <p>Kokemusten päälle on kuunneltava vitsailua siitä, miten kansallisuus vaikuttaa omaan asemaan tai kuinka tulisi poimia mustikoita elannon saamiseksi.</p> <p>Elämään vaikuttaviin asioihin ei aina voi itse vaikuttaa, ne voivat sattua kenelle tahansa.</p>	<p>Köyhyys on ihmisen oma vika, itse aiheutettua.</p> <p>Halventaminen, ihmisen kulttuurisella asemalla vitsailu.</p> <p>Elämäntapahtumiin ei voi vaikuttaa itse.</p>	<p>Leimautuminen</p> <p>Väheksyminen</p> <p>Ennakoimattomuus</p>	<p><u>Syrjintä ja stigmatisointi</u></p> <p>Odottamattomat kriisit ja elämäntapahtumat</p>	<p>Mitä erityispiirteitä lapsiperheköyhyyteen liittyy?</p>

<p>"Ammattilaisten valmius auttaa <u>vaihtelee</u>."</p> <p>"Aina <u>kysytään</u> mikset yritä enemmän tai kouluttaudu lisää? Mutta kun siihen kouluttautumiseenkin tarvitsee rahaa, ei kaikilla ole samat lähtökohdat."</p> <p>"Kukaan ei syrjäydy noin vain, yhteiskunnasta syrjäytetään, koska jokin rakennelma sallii sen..."On paljon hyvää tarkoitettavia järjestelmiä, mutta ihmisiä putoaa niiden väliin..."</p>	<p>Ammattilaisilla vaihtelevat valmiudet <u>auttaa</u>.</p> <p>Pitäisi yrittää enemmän ja kouluttautua korkeammin. Koulutus vaatii hyvän taloustilanteen, jota ei ole kaikilla.</p> <p>Suhtautuminen köyhyyteen väheksyvää tai alentavaa. Syrjäytyminen tapahtuu tietoisesti. On monia palvelurakenteita, jotka eivät kuitenkaan kohtaa autettavia.</p>	<p>Ammattilaisten erilaiset kyvyt ja rohkeus antaa apua vaihtelevat.</p> <p>Korkeampi koulutus auttaisi tulevaisuudessa, aseman parantaminen on ihmisten puheissa itsestään kiinni. Lähtökohdat jatko-kouluttautua ei ole samat, taloudellinen tilanne heikentää mahdollisuuksia.</p> <p>Syrjäytyminen</p> <p>Väliinputoaminen</p>	<p>Ammattilaisten vaihteleva auttamiskyky.</p> <p>Heikommat työ- ja koulutusmahdollisuudet kuin hyvin toimeentulevilla</p> <p>Yhteiskunnan "ulosulkeminen"</p> <p>Ihminen jää ulkopuolelle palvelurakenteista tai ei saa apua</p>	<p>Epätasa-arvo palveluissa ja yhteiskunnan järjestelmissä</p>	<p>Mitä erityispiirteitä lapsiperheköyhyyteen liittyy?</p>
--	---	--	---	---	--

<p><i>"Lapselle on pakko hankkia melkein kaikki käytettynä, ei ole varaa harrastaa kalliita harrastuksia...Ei ole myöskään varaa hankkia tai korjata asioita, jos vaikka puhelin menee rikki"</i></p>	<p>Lapselle hankittava kaikki käytettynä pakon edessä, harrastustoimintaan ei jää rahaa.</p> <p>Harrastustoiminta jää, sillä ei ole varaa siihen. Ei mahdollisuutta kaikkiin elämän välttämättömiin menoihin</p>	<p>Raha ei riitä uusiin tavarihin/vaatteisiin, ne on ostettava käytettynä.</p> <p>Ei harrastustoimintaa, ei mahdollisuuksia välttämättömiin elämän menoihin.</p>	<p>Sosiaalinen puute, osattomuus</p>	<p>Eriarvoisuus</p>	<p>Mitä erityispiirteitä lapsiperheköyhyyteen liittyy?</p>
<p><i>"Osaan elää perheeni kanssa kestävän kehityksen ajatuksella. Ostamme kirpparivaatteita. Kulutamme maapalloa vähemmän. Emme elä turhuudessa. Elämme eläkösemme. Olemme vaatimattomia ja arvostamme kaikkea enemmän."</i></p>	<p>Kestävän kehityksen huomioiminen elämässä: vaatteiden kierrätys, turhan tavarain ja materian karsiminen. Vaatimattomuus ja arvostus elämää itseään kohtaan.</p>	<p>Kierrättäminen kuluttaa vähemmän maapalloa, turha tavara ja materiaali vähentää päästöjä. Elämä on hyvää vähemmälläkin, arvostetaan elämää.</p>	<p>Kestävät valinnat ja ympäristötietoisuus</p> <p>Elämänlaadun tekijät</p>	<p>Kestävä kehitys</p>	
<p><i>"Tiukemmat ajat opetti myös olemaan tarkempia rahankäytön suhteen. Nyt vaikka rahaa olisikin niin edelleen puolison kanssa kaikki hankinnat harkitaan tarkasti ja tehdään hintavertailua kaikista hankinnoista."</i></p>	<p>Tiukat ajat opettivat tarkkaa rahankäyttöä. Nyt tilanteen ollessa parempi, edelleen kaikki hankinnat harkitaan tarkkaan ja hinnat vertaillaan.</p>	<p>Tarkka rahankäyttö jäi elämään, vaikka elämä helpotti. Säästeliäisyys, harkintakyky ja hintavertailu edelleen osana elämää.</p>	<p>Säästeliäisyys ja pysyvä kulutustottumusten pienentyminen</p>		

Liite 6. Analyysipolku 2

<p><i>"Kyllä se on tärkeää, että elämässä on jokin rakastava taho, joka ei tuomitse."</i></p> <p><i>"Näen seurakunnan tavallaan enemmänkin järjestönä kuin kaikessa uskontoon sidottuna toimielimenä, koska luterilaiset ovat suvaitsevaisia muita kohtaan ja olen itse kokenut, esimerkiksi perhekerhossa, että siellä keskiössä on lapsen ja vanhemman viihtyminen sekä vertaistuki..."</i></p>	<p>Rakastava, luotettava taho, joka ei tuomitse on elämässä tärkeä asia.</p> <p>Seurakunta näyttäytyy järjestötoimijana, ei kaikessa toiminnassaan täysin uskontoon sidottuna. Suvaitsevaisuus ja kunnioitus ihmisten erilaisia taustoja kohtaan. Esimerkiksi perhekerhoissa tärkeimmiksi asioiksi nousevat lapsen ja vanhemman viihtyminen sekä vertaistuki.</p>	<p>Rakkaus ja luottamus tärkeitä ilman, että kukaan syyttää, arvostelee tai paheksuu.</p> <p>Seurakunta näyttäytyy järjestönä, toiminta ei katso vakaumusta. Suvaitsevaisuus ja kunnioitus jokaisen taustoja ja kulttuuria kohtaan.</p> <p>Perhekerhoissa tärkeintä viihtyminen ja vertaistuki.</p>	<p>Lähimmäisen rakkaus, luottamus, humaanisuus.</p> <p>Toiminta kaikille avointa, suvaitsevaisuus ja arvokkuuden kokemukset.</p> <p>Hyvinvointi, ystävyys, välittäminen.</p>	<p>Kristillisten arvojen välittäjä</p>	<p>Millainen rooli seurakunnalla on köyhyyden poistajana tai lieventäjänä?</p>
<p><i>"Köyhälle perheelle seurakunnan järjestämä ilmainen toiminta ja retket ovat merkittäviä, etenkin lapsille, koska voi olla, ettei perheellä ole varaa harrastaa mitään. Seurakunnan toiminnan ohessa saatu ruoka tai välipala voi auttaa paljon perheen arkea, koska yksikin ilmainen ruoka säästää rahaa."</i></p> <p><i>"Lapset pääsevät seurakunnan kerhon kautta harjoittelemaan ryhmässä toimimista, vanhemmista erossa olemista ja saavat samalla kavereita."</i></p>	<p>Vähävaraiselle perheelle maksuton toiminta ja retket tärkeitä, sillä perheen lapsilla ei välttämättä ole varaa harrastaa mitään. Seurakunnan tarjoama ruoka ja välipala auttaa perhettä taloudellisesti.</p> <p>Lapset pääsevät seurakunnan kerhon kautta osaksi varhaiskasvatuksen ryhmää ja harjoittelevat siellä monia taitoja.</p>	<p>Maksuton toiminta ja retket tärkeitä, sillä perheillä ei mahdollisuuksia harrastuksiin. Seurakunnan tarjoama ruoka ja välipala säästää rahaa.</p> <p>Lapset pääsevät osaksi varhaiskasvatuksen ryhmää ja harjoittelevat siellä monia taitoja.</p>	<p>Lapsen ja perheen osallistumisen mahdollisuudet kasvaa.</p> <p>Hyvinvoinnin tuki.</p> <p>Osallisuus ja ryhmässä toimimisen taidot.</p> <p>Yhteisöllisyys.</p>	<p>Osallisuuden kokemusten mahdollistaja</p>	
<p><i>"Ihmisyys... Vuorovaikutus on ollut aitoa ja välittävää. Ohjeet ja apu selkeitä. Avustus on auttanut vaikeimman yli... Minut kohdattiin ystävällisesti."</i></p>	<p>Ihmisyyden kokemukset. Vuorovaikutus aitoa ja välittävää. Seurakunnan avustus auttanut vaikeimman yli. Ystävällisyyden kokemukset.</p>	<p>Ihmisyys, ystävällisyys, aito kohtaaminen ja välittäminen. Avustus auttanut vaikeuksien yli.</p>	<p>Inhimillinen, jalo ja arvostava kokemus kohtaamisesta.</p> <p>Taloudellinen apu.</p>		

"...Myös se, ettei lokeroita ketään vaan kaikki tervetulleita taustasta riippumatta. Lämminhenkinen ja tukeva ilmapiiri sekä harkinnanvaraisuus on minusta tärkeitä asioita. Srk (seurakunta) vähentää myös eriarvoisuutta ehkä paremmin kuin yksikään muu laitos tai rakennelma yhteiskunnassa."

Ketään ei lokeroita, kaikki tervetulleita toimintaan taustastaan riippumatta. Lämminhenkinen, tukeva ilmapiiri ja harkinnanvaraisuus tärkeitä asioita toiminnassa. Kokemus siitä, että seurakunta vähentää tehokkaasti eriarvoistumista.	Palveluissa ei stigmaa, kaikille avoin toiminta, johon jokainen tervetullut. Lämminhenkisyyttä, tukeminen ja harkinnanvaraisuus tärkeitä asioita. Eriarvoistavien kokemusten vähentäminen.	Yhdenvertainen, kaikille yhteinen toiminta. Hyväksyminen. Jokaisen perheen yksilöllisen tilanteen huomioiva, lämmin ja tukeva yhteisö. Eriarvoisuuden kokemusten lievittäjä	Yhdenvertainen perheiden hyvinvoinnin tukija	
--	--	---	---	--

"Minut on kohdattu ystävällisyydellä ja olen saanut sitä apua, jota olen tarvinnut. Pikkuhelppi oli vauvavuotena kiva uutustuominta, josta oli minulle apua, kun sain käydä omilla asioilla lapsen ollessa hoidossa."

Ystävällinen kohtaaminen ja tarvittavan avun saaminen. <u>Pikkuhelppi</u> -toiminta auttoi vauvavuoden aikana, kun sai käydä omilla asioilla lapsen ollessa hoidossa.	Ystävällinen kohtaaminen ja avun saaminen. <u>Pikkuhelppi</u> -toiminta toi apua arkeen lapsen ollessa pieni.	Ystävällisyys, apu ja tuki. Hyvinvoinnin tukeminen.	Lapsen ja perheen kohtaaja	
---	---	---	-----------------------------------	--